

Barn- och utbildningsnämnden

Kallelse

Nämnd	Barn- och utbildningsnämnden
Datum och tid	2023-11-09, klockan 08.30
Plats	Kommunkontoret, sammanträdesrum Gräsö (SR1)
Sekreterare	Per-Åke Berg
Ordförande	Christina Williamsson Liw (M)

Ärendelista

1. Val av justerare	2
2. Fastställande av föredragningslista	2
3. Barnomsorgskö och prognos <i>Föredragande: Eva Andersson</i>	3
4. Årsbudget 2023: Budgetuppföljning per september <i>Föredragande: Eva Andersson</i>	4
5. Arbetsmiljöredovisning 2023	5
6. Kostnadseffektiv modersmålsundervisning och studiehandledning	6
7. Översyn av arbetet med att stimulera högpresterande elever samt elever med särskild begåvning	7
8. Redovisning av hur skolan arbetar för att stärka attraktiviteten för yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen i kommunen	8
9. Utredning av samverkan med Hälsoäventyret	9
10. Information från förvaltningen	10
11. Redovisning av delegationsbeslut	11
12. Anmälningsärenden	13

Barn- och utbildningsnämnden

1. Val av justerare

2. Fastställande av föredragningslista

Barn- och utbildningsnämnden

Klockan 08.35

Dnr BUN-2023-052

3. Barnomsorgskö och prognos

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden tar del av redovisningen.

Ärendebeskrivning

Aktuell barnomsorgskö och prognos redovisas.

Beslutsunderlag

- Statistik avseende barnomsorgskö och prognos.

Ärendets behandling

Barnomsorgskö och prognos redovisas två gånger per år.

Barn- och utbildningsnämnden

Klockan 09.00

Dnr BUN-2021-106

4. Årsbudget 2023: Budgetuppföljning per september

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Under 2021 har Östhammars kommun börjat arbeta utifrån ett nytt styrdokument för budgetuppföljning vad gäller drift- och investeringsbudget. I styrdokumentet beskrivs att det sex gånger per år ska ske en rapportering till kommunstyrelse/nämnd. Per april (tertiärrapport), augusti (delårsbokslut) och december (helårsbokslut) görs en större skriftlig rapportering. Per februari, juni och oktober görs en enklare rapportering.

I den skriftliga rapporten ska det ingå en prognos om måluppfyllelse för de satta verksamhetsmålen och budgetföljsamhet.

Barn- och utbildningsnämnden vill ha en ekonomisk uppföljning vid varje sammanträde.

Beslutsunderlag

- Budgetuppföljning för driftbudget respektive investeringsbudget för perioden finns i arbetsrummet.

Ärendets behandling

Budgeten följs kontinuerligt av barn- och utbildningsnämnden.

Barn- och utbildningsnämnden

Klockan 09.15

Dnr BUN-2023-009

5. Arbetsmiljöredovisning 2023

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Information om aktuella arbetsmiljöfrågor.

Beslutsunderlag

- Muntlig information.

Ärendets behandling

Redovisas kontinuerligt.

Barn- och utbildningsnämnden

Klockan 10.00

Dnr BUN-2023-061

6. Kostnadseffektiv modersmålsundervisning och studiehandledning

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden beslutar att:

- Modersmålsundervisning ska ges i grupp på respektive ort när det är möjligt. Grupperna organiseras i årskurserna 1-3, 4-6 och 7-9 och gymnasiet.

Ärendebeskrivning

För elever med annat modersmål än svenska ska modersmålsundervisning ge eleven möjlighet att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan. Syftet med modersmålsundervisning är att ge eleven möjlighet att utveckla kunskaper i och om sitt språk.

Bestämmelser om modersmålsundervisning finns i skollagen (2010:800), skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039). Det finns ingen rätt till modersmålsundervisning i förskolan, för elever i förskoleklass och i fritidshemsverksamhet. Dock ska förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet medverka till att barn och elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål samt sträva efter att skapa förutsättningar för barn och elever att använda både svenska och sitt modersmål.

Genomlysningen innefattade en kartläggning om vilka krav lagstiftningen ställer och en redovisning om vad Östhammars kommun erbjuder i form av modersmålsundervisning och studiehandledning samt förslag på hur modersmålsundervisningen kan genomföras kostnadseffektivt. Med utredningen som grund kommer Sektor bildning att förtydliga rutinerna för ansökan till modersmålsundervisning och studiehandledning, så att elevers rätt till modersmålsundervisning och studiehandledning fattas i enlighet med skollagen

Barn- och utbildningsnämnden gav vid sammanträdet 2023-04-27 sektor bildning i uppdrag att göra en genomlysning av kommunens modersmålsundervisning och studiehandledning samt att säkerställa att det genomförs kostnadseffektivt.

Beslutsunderlag

- Utredning Kostnadseffektiv modersmålsundervisning och studiehandledning inkl. bilagor.

Beslutet skickas till

Chef sektor bildning, Christina Stenhammar

Verksamhetschef grundskola, Joel Axberg

Rektor Vallonskolan, Anna Grandin

Enhetschef Modersmålsenheten och biträdande rektor Vallonskolan, Caroline Schnell

Barn- och utbildningsnämnden

Klockan 10.25

Dnr BUN-2023-41

7. Översyn av arbetet med att stimulera högpresterande elever samt elever med särskild begåvning

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden beslutar att:

- Förskolor och skolor ska använda de beprövade metoder och strategier som finns för att ge elever som lätt uppfyller betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.
- Den vägledning som finns för barn och elever med särskild begåvning ska implementeras på våra förskolor och skolor.

Ärendebeskrivning

En likvärdig utbildning förutsätter att elevers olika behov och förutsättningar beaktas. Skollagens 3 kap §2 ska elever som lätt uppfyller de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Även elever med särskild begåvning mår bra av att få stora utmaningar utifrån sina styrkor och få diskutera på sin nivå. Sektor Bildning har under hösten 2021 tagit fram en vägledning för personal inom förskola, grundskola och gymnasieskola i Östhammars kommun med fokus på barn och elever med särskild begåvning.

Barn- och utbildningsnämnden gav vid sammanträdet 2023-04-27 sektor Bildning i uppdrag att genomföra en översyn av arbetet med att stimulera högpresterande elever samt elever med särskild begåvning.

Beslutsunderlag

- Utredning Högpresterande elever samt elever med särskild begåvning
- Barn och elever med särskild begåvning - *Vägledning för personal inom förskola, grundskola och gymnasieskola i Östhammars kommun*

Beslutet skickas till

Chef sektor bildning, Christina Stenhammar
Verksamhetschef gymnasieskola, Zara Järvström
Verksamhetschef grundskola, Joel Axberg
Verksamhetschef förskola, Ann-Christine Almroth

Barn- och utbildningsnämnden

Klockan 10.50

Dnr BUN-2023-037

8. Redovisning av hur skolan arbetar för att stärka attraktiviteten för yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen i kommunen

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden har tagit del av redovisningen.

Ärendebeskrivning

Nationellt råder det en stor brist på gymnasialt yrkesutbildad arbetskraft inom flera områden och bristen förväntas kvarstå under lång tid framöver. Elever som gått ett yrkesprogram har mycket goda möjligheter till anställning, inte bara när det gäller första jobbet.

Yrkesprogrammen ger goda utvecklingsmöjligheter i yrkeslivet och även till eget företagande. Möjligheten att senare läsa på högskola och yrkeshögskola finns också.

Kompetensförsörjningen är en utmaning inom många branscher och yrken. Behovet förväntas öka ytterligare i takt med den kommande industriella tillväxten i Norduppland. Utöver befintligt etablerade industriella verksamheter planeras det för flera större etableringar under 2020-talet. Rekryteringsproblematiken och kompetensbristen är särskilt stor inom yrken som kräver utbildning inom yrkesprogram. Flera reformer är på gång som syftar både till att få fler att välja yrkesprogram och att få till en bättre matchning mellan utbildning, elevernas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Samtidigt är det stor efterfrågan på högskoleutbildad personal inom många områden.

Barn- och utbildningsnämnden gav vid sammanträdet 2023-04-27 sektor Bildning i uppdrag att redovisa hur skolan arbetar för att stärka attraktiviteten för yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen i kommunen.

Beslutsunderlag

- Muntlig föredragning

Beslutet skickas till

Chef sektor bildning, Christina Stenhammar

Barn- och utbildningsnämnden

Klockan 11.35

Dnr BUN-2023-104

9. Utredning av samverkan med Hälsoäventyret

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden ger sektor Bildning i uppdrag att utreda möjliga alternativ för hälsoundervisning i samverkan med Hälsoäventyret från 2024 och framåt.

Ärendebeskrivning

Hälsoäventyret har sedan år 2010 erbjudit hälsoundervisning till skolklasser i årskurs 2, 4, 6, 7 och 9 genom ett samverkansavtal mellan Östhammars kommun och Region Uppsala. Hälsoäventyret har en egen lokal i Östhammar. Undervisningen bygger på faktakunskap inom områdena som handlar om människokroppen, sömn, stress, tobak, alkohol, kärlek, sexualitet och den egna identiteten. Syftet med undervisningen är att med pedagogiska metoder få elever att förstå sambanden mellan kropp, hälsa, levnadsvanor och miljö samt stödja kunskapsutvecklingen av hälsofrämjande levnadsvanor. Rekvisita och experiment används för att förtydliga hälsobudskapet. Genom olika pedagogiska metoder bearbetas värderingar och attityder för att ge en ökad insikt och förståelse.

Hälsoäventyret har bemannat verksamheten i Östhammars kommun med två halvtider, idag är tjänsterna inte bemannade, detta då det varit svårt att rekrytera medarbetare på halvtid. Mot bakgrund av det finns behov av att utreda möjliga alternativ för hälsoundervisning i samverkan med Hälsoäventyret från 2024 och framåt.

Beslutsunderlag

- Muntlig redovisning.

Beslutet skickas till

Chef sektor bildning, Christina Stenhammar

Barn- och utbildningsnämnden

Klockan 13.00

10. Information från förvaltningen

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Redovisning av information från förvaltningen.

Barn- och utbildningsnämnden

11. Redovisning av delegationsbeslut

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden tar del av redovisningen.

Ärendebeskrivning

När barn- och utbildningsnämnden delegerat sin beslutanderätt träder delegaten helt in i nämndens ställe. Beslut som fattas enligt delegationsordning är juridiskt sett barn- och utbildningsnämndens beslut och kan överklagas på samma sätt som nämndens beslut. Alla beslut som fattas med stöd av delegering ska anmälas till barn- och utbildningsnämnden.

Följande förteckningar över delegationsbeslut i verksamhetsfrågor redovisas:

2023-08-09	Sektorchef Christina Stenhammar (Beslut i fråga om att en person som saknar lärarlegitimation och behörighet ska användas för att bedriva undervisning under längre tid än sex månader)
2023-09-29	Sektorchef Christina Stenhammar (Yttrande detaljplan)
2023-10-10	Skolskjutshandläggare Jessica Kumlin (Stöd för inackordering)
2023-10-17	Skolskjutshandläggare Jessica Kumlin (Beslut om skolskjuts)
2023-10-16	Utvecklingsstrateg Anne Lee Larsson (Mottagande i anpassad grundskola)
2023-11-01	Rektor Linda Nordgren Kilpeläinen (Beslut att inleda utredning vid kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten)
2023-11-01	Rektor Hanna Söderberg (Beslut att inleda utredning vid kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten)
2023-11-01	Rektor Anna-Karin Sehlstedt Stål (Beslut att inleda utredning vid kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten)

Barn- och utbildningsnämnden

- 2023-11-01   Rektor Anna Grandin
(Beslut att inleda utredning vid kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten)
- 2023-11-01   Rektor Margareta Rahm Jansson
(Beslut att inleda utredning vid kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten)
- 2023-11-01   Rektor Malin Andersson
(Beslut att inleda utredning vid kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten)
- 2023-11-01   Rektor Niina Johansson
(Beslut att inleda utredning vid kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten)
- 2023-11-01   Rektor Helena Åsberg
(Beslut att inleda utredning vid kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten)

Barn- och utbildningsnämnden

12. Anmälningsärenden

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Redovisning av beslut som tagits av andra myndigheter samt annan viktig information som berör barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde.

1)
KPMG:s granskning av Skolverksamheten.

Dnr BUN-2023-97

Östhammarsområdet

Födelseår	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Ålder	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Antal födda Östhammar	55	63	47	51	57	31	
Antal födda Snesslinge	7	6	5	6	8	1	
Antal födda Långalma	4	6	7	4	3	5	
Antal födda Hargshamn	4	5	2	3	4	2	
Antal födda Vamsta	0	2	2	0	2	2	
Antal födda per år	70	82	63	64	74	41	353

Logården	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
----------	------	------	------	------	------	------	--

Grodan	8	4	4	2	0	0	18
Grottan	7	7	2	2	0	0	18
Hyddan	7	4	5	2	0	0	18
Kojan	0	0	0	5	10	0	15
Lyan	5	4	5	3	0	0	17
Antal placerade:	27	19	16	14	10	0	86

85

Tomtberga	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
-----------	------	------	------	------	------	------	--

Alven	0	0	0	1	12	0	13
Tomten	3	6	3	5	0	0	17
Trollet	0	0	0	1	11	2	14
Vätten	5	5	2	5	0	0	17
Antal placerade:	8	11	5	12	23	2	61

68

Marieberg	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
-----------	------	------	------	------	------	------	--

Korallen	3	7	4	3	1	0	18
Linnean	4	8	1	3	2	0	18
Lunden	3	7	4	0	3	0	17
Saffran	4	3	4	3	4	0	18
Antal placerade:	14	25	13	9	10	0	71

68

Fröet	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
-------	------	------	------	------	------	------	--

Grodden	4	4	4	5	0	0	17
Humlan	2	3	7	1	4	0	17
Knoppen	4	5	3	3	3	0	18
Solen	5	5	4	3	0	0	17
Vattnet	3	2	4	6	3	0	18
Vinden	5	5	2	3	3	0	18
Antal placerade:	23	24	24	21	13	0	105

102

Ped omsorg, Enskilda	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
----------------------	------	------	------	------	------	------	--

Sjöstjärnorna	3	2	1	3	1	0	10
Myrasgård	0	0	3	1	2	0	6
Antal placerade:	3	2	4	4	3	0	16

24

6

Antal barn placerade	75	81	62	60	59	2	339
Placering i procent	107%	99%	98%	94%	80%	5%	

Behovsanmälan

Kö t.o.m 31 augusti	0	0	0	0	1	8	9
Kö t.o.m 31 oktober	0	0	0	1	1	4	6

Kö t.o.m 31 dec

0	0	0	0	0	0
---	---	---	---	---	---

0

Våren 2024

2023-10-16

Öregrundsområdet

Födelseår	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Ålder	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Antal födda Öregrund	15	11	12	13	9	5	
Antal födda Gräsö	1	3	0	2	3	2	
Antal födda Söderby	3	1	2	2	3	1	
Antal födda per år	19	15	14	17	15	8	80

Skutan

Ankaret	0	5	5	3	0	0	13
Bojen	0	0	0	5	5	0	10
Jollen	0	2	6	4	3	0	15
Kajutan	0	6	6	1	3	0	16
Fyren	18	0	0	0	0	0	18
Antal placerade:	18	13	17	13	11	0	72

90

Tärnan

0 0 0 0 0 0

Ped omsorg, Enskilda

Sjöstjärnorna	4	2	1	5	2	0	14	16
Antal barn placerade	22	15	18	18	13	0	86	
Placering i procent	116%	100%	129%	106%	87%	0%		

Behovsanmälan

Kö t.o.m 31 augusti	0	0	0	0	1	1	2
Kö t.o.m 31 oktober	0	0	0	0	0	1	1
Kö t.o.m 31 dec	0	0	0	0	0	0	0

Våren 2024

2023-10-16

Alundaområdet

Födelseår	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Ålder	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Antal födda Alunda	54	61	42	50	50	30	
Antal födda Ekeby	10	7	5	8	3	5	
Antal födda per år	64	68	47	58	53	35	290

Furustugan

5 år 4 år 3 år 2 år 1 år 0 år

Björken	2	5	3	3	0	0	13
Eken	2	4	1	4	6	0	17

Linden	5	4	3	2	3	1	18	
Lönnen	6	3	2	3	3	1	18	
Plantan	4	2	3	5	4	0	18	
Tallen	2	3	3	5	5	0	18	
Extra avd. Granen	6	5	3	3	2	0	19	
Antal placerade:	27	26	18	25	23	2	121	126

Alma	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år		
Blåbär	0	6	3	4	4	0	17	
Hjorton	0	8	1	3	4	0	16	
Krusbär	0	5	5	4	3	0	17	
Lingon	0	7	5	3	3	0	18	
Nypon	0	6	3	5	3	0	17	
Extra avd. Björnbär 1 avd	19	0	0	0	0	0	19	
Antal placerade:	19	32	17	19	17	0	104	102

Ekeby	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år		
Grottan	0	0	3	4	1	0	8	
Källan	10	5	1	0	0	0	16	
Antal placerade:	10	5	4	4	1	0	24	34

Pedagogisk omsorg Kommunal

Alunda	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år		
Familjedaghem 1 GKS	1	0	1	1	2	0	5	
Familjedaghem 3 MS	2	3	0	1	0	0	6	
Antal placerade:	3	3	1	2	2	0	11	10

Ped omsorg Enskilda:

Tomtebobarnen	9	6	5	6	6	0	32	41
Antal barn placerade	68	72	45	56	49	2	292	
Placering i procent	106%	106%	96%	97%	92%	6%		

Kö t.o.m 31 augusti	0	0	0	0	1	4	5	
Kö t.o.m 31 oktober	0	0	0	1	0	3	4	
Kö t.o.m 31 dec	0	0	0	0	0	0	0	

Våren 2024

2023-10-16

Österbybruk

Födelseår	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Ålder	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Antal födda per år	42	38	41	33	37	27	191

Eken	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år		
Blåsippan	5	2	4	2	2	0	15	
Gullvivan	4	4	4	2	2	0	16	
Tussilago	3	4	4	2	2	1	16	
Vitsippan	3	4	4	3	2	0	16	
Antal placerade:	15	14	16	9	8	1	63	68

Granen	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år		
Kotten	5	3	6	1	0	0	15	
Mossan	0	0	0	6	10	0	16	

Stubben	4	5	7	0	0	0	16	
Antal placerade:	9	8	13	7	10	0	47	51

Mineralen	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år		
Avd. Grupp								
Gruvan (Tåget & Rälsen)	3	5	4	4	6	0	22	
Skogen (Hästen&Vagnen)	8	3	3	6	2	1	23	
Vattnet (Hammarén&Hjulet)	5	6	2	3	6	0	22	
Smeden (extra avdelning)	0	0	0	0	0	0	0	
Antal placerade:	16	14	9	13	14	1	67	102

Ped omsorg enskilda:								
Smederna	4	2	2	4	2	1	15	24 Plus 1 st över 5 år
Antal barn placerade	44	38	40	33	34	3	192	
Placering i procent	105%	100%	98%	100%	92%	11%		

Behovsanmälan	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Kö t.o.m 31 augusti	0	0	0	0	1	2	3
Kö t.o.m 31 oktober	0	0	0	0	0	2	2
Kö t.o.m 31 dec	0	0	0	0	0	0	0

Våren 2024

2023-10-16

Gimoområdet

Födelseår	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Ålder	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Antal födda Gimo	37	30	33	35	25	19	
Antal födda Hökhuvud	7	0	2	1	3	1	
Antal födda Valö	1	2	7	4	0	3	
Antal födda per år	45	32	42	40	28	23	187

Diamanten	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Bollen	0	4	5	5	0	0	14
Gungan	0	0	0	3	17	0	20
Nallen	1	6	5	2	0	1	15
Pärulan	0	6	4	5	0	0	15
Extra avd. Lejon-Kulan	10	0	0	0	0	0	10
Extra avd. Varg-Kulan	9	0	0	0	0	0	9
	20	16	14	15	17	1	83

Rubinen	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Haren	6	6	6	0	0	0	18
Räven	0	0	4	6	4	0	14
Vargen	7	6	3	0	0	0	16
Älgen	0	0	4	6	4	0	14
Antal placerade:	13	12	17	12	8	0	62

Ped omsorg enskilda								
Bruksbarnen i Vätt o Torrt	6	3	6	7	4	0	26	35 Plus 9 st över 5 år
Sjöstjärnorna Hökhuvud	3	3	7	4	0	0	17	24 Plus 10 st över 5 år
Antal placerade:	9	6	13	11	4	0	43	

Antal barn placerade	42	34	44	38	29	1	188
Placering i procent	93%	106%	105%	95%	104%	4%	

Behovsanmälan   **5 år**   **4 år**   **3 år**   **2 år**   **1 år**   **0 år**

Kö t.o.m 31 augusti	0	0	0	1	0	2	3
Kö t.o.m 31 oktober	0	0	0	0	0	2	2
Kö t.o.m 31 dec	0	0	0	0	0	0	0

Våren 2024   2023-10-16

Hela kommunen

Födelseår	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Ålder	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år	0 år	
Antal födda per år	240	235	207	212	207	134	1101

Sammanställning
placeringar:

Placeringar förskola	219	219	183	173	165	7	966
Placeringar ped omsorg Kom	3	3	1	2	2	0	11
Placeringar ped omsorg enski	29	18	25	30	17	1	120
Totalt placerade:	251	240	209	205	184	8	1097

Placering % förskola	91%	93%	88%	90%	78%	5%	
Placering % ped omsorg Kom	1%	1%	1%	1%	1%	0%	
Placering % ped omsorg ensk	12%	8%	12%	14%	8%	1%	

Kö t.o.m 31 augusti	0	0	0	1	4	17	22
Kö t.o.m 31 oktober	0	0	0	2	1	12	15
Kö t.o.m 31 dec	0	0	0	0	0	0	0

år
år

Utredning Kostnadseffektiv modersmålsundervisning och studiehandedning

Dokumenttyp	Utredning
Ansvarig	Sektor Bildning

Innehåll

Sammanfattning

1. Inledning.....	3
2. Rätt till modersmålsundervisning i grundskolan och gymnasieskolan	4
3. Undervisning i modersmål som nationellt minoritetsspråk.....	5
4. Tidsbegränsning av modersmålsundervisning	5
5. Ansökan om modersmålsundervisning	5
6. Fjärrundervisning som undervisningsmetod.....	5
7. Modersmålsundervisning i Östhammars kommun	6
8. Studiehandledning på modersmålet	6
9. Studiehandledning i Östhammars kommun.....	7
10. Modersmåls lärare och elevantal	7
12. Omvärldspaning.....	8
13. Möjliga sätt att kostnadseffektivisera	8
14. Konsekvenser av effektiviseringsförslag.....	10
15. Förslag till åtgärder.....	11
Bilaga 1 Frågor och svar.....	12
Bilaga 2 Barnkonsekvensanalys.....	15
Bilaga 3 Rutinbeskrivning modersmålsundervisning inom grundskolan.....	21
Bilaga 4 Rutinbeskrivning modersmålsundervisning inom gymnasieskolan	23
Bilaga 5 Rutinbeskrivning studiehandledning inom grundskola och gymnasieskola.....	24
Bilaga 6 Ansökan om modersmål i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan.....	25
Bilaga 7 Ansökan om modersmål i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.....	28

Kostnadseffektiv modersmålsundervisning och studiehandledning

Sammanfattning

Genomlysningen visar att en effektivisering av modersmålsundervisning, vilket är en lagstadgad rätt som elever har, inte medför en större besparing. Vid ett försök till effektivisering genom att slå ihop vissa elevgrupper kan kommunen eventuellt göra en besparing på ca 275 000 – 300 000 kr. Beräkningen är osäker eftersom vi inte har hela underlaget, och effekten syns först i samband med att tjänster kan minskas. I beräkningen är inte arbetstid för resor och kostnader för resor medräknade då de blir samma även om undervisningsgrupperna på en ort slås ihop. I vissa språk blir det heller ingen större skillnad då det är inte så många elever i samma ålderskategori som läser språket. I grundskolans läroplaner är det centrala innehållet och kunskapskraven att uppnå indelade i åk 1-3, 4-6 och 7-9. Denna årskursindelning gäller även för modersmålsundervisning.

Modersmålsundervisning ska ges i grupp när det är möjligt på respektive grupp. Grupperna organiseras i årskurserna 1-3, 4-6 och 7-9 och gymnasiet.

Sektor Bildning kommer att förtydliga rutinerna för ansökan till modersmålsundervisning och studiehandledning, detta så att rätten till modersmålsundervisning och studiehandledning fattas i enlighet med skollagen.

1. Inledning

Sektor Bildning fick i uppdrag av Barn- och utbildningsnämnden den 2023-04-27 att göra en genomlysning av kommunens modersmålsundervisning och studiehandledning, samt att säkerställa att det genomförs kostnadseffektivt.

Bestämmelser om modersmålsundervisning och studiehandledning finns i skollagen (2010:800), skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039).

Modersmålsundervisning ger elever med ett annat modersmål än svenska möjlighet att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan. Syftet med undervisningen är att ge eleven möjlighet att utveckla kunskaper i och om sitt språk.

Rektor beslutar om en elevs modersmålsundervisning i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Inom komvux beslutar den huvudman som anordnar utbildningen om en sökande ska tas emot och antas till en kurs i modersmål.

Utöver detta ska förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet bidra till att barn och elever får utveckla och använda sitt modersmål, men är inte skyldiga att erbjuda modersmålsundervisning på samma sätt som i grundskolan och gymnasieskolan. Förskolan

ska medverka till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla båda det svenska språket och sitt modersmål. I förvaltningsområden för nationella minoriteter har barn som har rätt till förskoleplats också ha rätt till en plats på en förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli eller samiska. Östhammars kommun är finskt förvaltningsområde. Som sverigefinsk kommuninvånare har man till exempel rätt att använda finska i dina kontakter med kommunen, bli tillfrågad om du vill ha finskspråkig förskoleverksamhet och få information om möjligheterna till finskspråkig äldreomsorg.

Sektor Bildning har sedan 2017 ett samlat dokument: *Handlings- och utvecklingsplan för mottagande av nyanlända barn och elever i grundskola och gymnasium* som grundar sig i sektor Bildnings organisation, gällande författningar och Skolverkets riktlinjer. I dokumentet beskrivs ärendegång och rutiner gällande både modersmålsundervisning och studiehandledning. Handlingsplanen reviderades 2019 och 2021.¹

2. Rätt till modersmålsundervisning i grundskolan och gymnasieskolan

Rätt till modersmålsundervisning skiljer sig åt beroende på om det handlar om ett nationellt minoritetsspråk eller ett annat modersmål. Elever i grundskola, anpassad grundskola, specialskola och sameskola samt gymnasieskola och anpassad gymnasieskola ska erbjudas undervisning i modersmål som inte är ett nationellt minoritetsspråk om

- en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål
- språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet
- eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Huvudmannen är bara skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk om

- det finns totalt minst fem elever som har rätt till undervisningen i ett språk
- dessa elever vill få undervisning i språket
- det finns en lämplig lärare.

---

¹ sektor-bildnings-handlings--och-utvecklingsplan-for-mottagandet-av-nyanlanda-barn-och-elever-i-grundskola-och-gymnasium--2021.pdf (osthammar.se)

3. Undervisning i modersmål som nationellt minoritetsspråk

Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har en starkare rätt till modersmålsundervisning än andra elever. Det finns inga krav på att språket ska vara elevens dagliga umgängesspråk eller att eleven ska ha några kunskaper i språket. Huvudmannen är skyldig att anordna modersmålsundervisning i dessa språk om

- en elev vill få undervisning (det finns alltså inget krav på fem elever)
- det finns en lämplig lärare.

4. Tidsbegränsning av modersmålsundervisning

Om eleven får sin modersmålsundervisning utöver den garanterade undervisningstiden är huvudmannen skyldig att erbjuda undervisningen i högst sammanlagt sju läsår under elevens skoltid. Men det gäller inte om modersmålet är ett nordiskt språk, ett nationellt minoritetsspråk eller om eleven har ett särskilt behov av modersmålsundervisning. Då har eleven rätt att läsa modersmålet längre. Möjligheten att tidsbegränsa gäller heller inte om modersmålsundervisningen ersätter ett modernt språk i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan.

5. Ansökan om modersmålsundervisning

Sektor Bildning har tidigare tagit fram mallar för ansökan om modersmålsundervisning. Dessa mallar ska bytas ut utifrån de exempelmallar som Skolverket har tagit fram för huvudmän och rektorer som informerar elever och vårdnadshavare om rätten till modersmålsundervisning. Mallarna används för att säkerställa att informationen är i enlighet med aktuell lagstiftning.

6. Fjärrundervisning som undervisningsmetod

Fjärrundervisning definieras i skollagen som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid.

Elever som deltar i fjärrundervisning ska göra det i lokaler som skolenheten disponerar. I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan ska det finnas en handledare närvarande där eleverna befinner sig. Även i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska en handledare vara närvarande, men i dessa skolformer är det inte alltid nödvändigt att handledaren befinner sig i samma lokal som eleverna under hela lektionen. En handledare i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan kan därför exempelvis stödja flera elevgrupper samtidigt.²

---

² Skolverket, 2023 [Hämtad 2023-10-06] 1 kapitlet 3 § och 21 kapitlet 12-13 §§ skollagen samt proposition 2019/20:127 Fjärrundervisning, distansundervisning och vissa frågor om entreprenad, sidan 66.

7. Modersmålsundervisning i Östhammars kommun

Samtliga språk undervisas på plats av kommunens egna lärare, utom meänkieli som får fjärrundervisning genom *Enheten för flerspråkighet* i Uppsala.

Elevantal per språk, modersmålsundervisning:

Arabiska	39
Engelska	20
Tigrinja	17
Dari	15
Turkiska	12
Ryska	10
Finska	9
Thai	8
Swahili	7
Somaliska	6
Nederländska	5
Meänkieli	1

Undervisningstiden i modersmål är normalt 60 min per elev och vecka. Elever som läser finska har i Östhammars kommun rätt till 120 min per elev och vecka. Beslutet om att utöka modersmålsundervisningen i finska togs inför höstterminen 2021 utifrån dialog med den finskspråkiga minoriteten i kommunen.³

8. Studiehandledning på modersmålet

Bestämmelser om studiehandledning på modersmålet finns i skollagen (2010:800), skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039). Elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan som har ett annat modersmål än svenska och som behöver stöd i sitt modersmål har rätt till studiehandledning. Beslut om studiehandledning på modersmålet tas av rektor.

Studiehandledning i modersmålet ges för att underlätta för elever att förstå och tillgodogöra sig undervisningen i de olika ämnena. Studiehandledning på modersmålet är handledning i skolämnen på det språk som eleven behärskar bäst. Handledningen sker i samverkan med elevens ämneslärare och ges individuellt eller i grupp som när- eller fjärrundervisning. Studiehandledningen kan ske före, under eller efter själva lektionen beroende på vad som är lämpligast för eleven i fråga. Där inverkar t.ex. hur långt eleven har kommit i sin språkutveckling i svenska.

---

³ Enligt lagen om nationella minoritetsspråk är det Östhammars kommuns skyldighet som finskt förvaltningsområde att hålla samråd med kommunens finskspråkiga minoritet samt ge minoriteten inflytande i frågor som berör dem, samt särskilt främja barns och ungas möjlighet att utveckla sitt språk.

Förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet finns för nyanlända elever som tagits emot i högstadiet, i grundskolan, specialskolan eller anpassade grundskolan, och fått sina kunskaper bedömda, och deras kunskaper har bedömts. Dessa elever ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart att det inte behövs.

Studiehandledning på modersmålet kan vara en extra anpassning eller en form av särskilt stöd. Även elever som lätt uppfyller de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas kan få studiehandledning på modersmålet, då i form av den ledning och stimulans som kan ges till alla elever för att de ska kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Studiehandledning på modersmålet får bedrivas på samma sätt som fjärrundervisning,⁴

9. Studiehandledning i Östhammars kommun

Studiehandledning ges på: arabiska, dari, persiska, ryska, somaliska, swahili, thailändska, tigrinja, turkiska och ukrainska i Östhammars kommun. Mängden studiehandledning uppgår till ca 72 timmar i veckan. En del av denna undervisning ges i små grupper, en del är enskild undervisning.

10. Modersmåls lärare och elevantal

I Östhammars kommun tjänstgör modersmåls lärare som både undervisar i modersmål och i studiehandledning. Tjänstgöringsgrad enligt nedan:

Somaliska	30 %
Engelska	50 %
Dari/persiska	100 %
Swahili	50 %
Arabiska	200 % (två heltidstjänster)
Tigrinja	70 %
Finska	75 %
Turkiska	60 %
Ryska/ukrainska	85 %
Thai	60 %
Nederländska	20 %

Elever som undervisas i modersmål och/eller ges studiehandledning varierar från år till år vilket framgår av tabellen nedan:

Läsår 19/20: 134

Läsår 20/21: 137

---

⁴ Skolverket, 2023 <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/nyanlandas-ratt-till-stod#Studiehandledningpamodersmalet>. [Hämtad 2023-10-06] 3 kapitlet 12 i § skollagen, 5 kapitlet 4 § skolförordningen och 9 kapitlet 9 § gymnasieförordningen.

Läsår 21/22: 145

Läsår 22/23: 132

Läsår 23/24: 131

Modersmålsenhetens budget för modersmålsundervisning och studiehandledning är 2023: 4 172 000 kr

Uppskattningsvis består 30- 40 % av modersmålsenhetens årsbudget modersmålsundervisning och studiehandledning 60 %.

11. Omvärldsspaning

För att få en samlad bild av erbjudande av modersmålsundervisning i regionen har samtliga kommuners skolchefer besvarat frågorna:

- *Har er kommun begränsat modersmålsundervisningen till max sju år?*
- *Genomförs språktest i er kommun innan beviljande av modersmålsundervisning?*

Samtliga kommuners skolchefer har svarat nej på frågorna. Gällande språktest svarade Uppsalas skolchef att deras lärare gör en bedömning av nyanländas förkunskaper. Visar bedömningen att eleven saknar grundläggande kunskaper, så avgörs frågan i samråd med vårdnadshavare. Om vårdnadshavare är negativt inställda till avregistreringen så lyfts frågan för rektorsbeslut.

12. Möjliga sätt att kostnadseffektivisera

- *Endast elever som har rätt till modersmålsundervisning beviljas det.* Innan skolorna vidarebefordrar en ny ansökan till Modersmålsenheten behöver det säkerställas att eleven har grundläggande kunskaper i språket och att språket är dagligt umgängesspråk i hemmet. Detta säkerställs av rektor och ska framgå ansökningsformuläret. [Modersmål \(osthammar.se\)](https://osthammar.se) Modersmåls lärarna ska vara medvetna om antagningskriterierna och meddela om någon ny elev inte visar sig ha grundläggande kunskaper i språket. Ett nytt formulär för ansökan om modersmålsundervisning är framtagen.
- *Modersmålsundervisning i grupp som utgångspunkt utifrån ort, språk och studieindelning.*
Det totala antalet modersmålslektioner/vecka förra läsåret uppgick till 76 lektioner. Vid en granskning av föregående läsårs schema konstateras att den enskilda undervisningen hade kunnat minskas med cirka 10 lektioner och ersatts med

2023-11-01

gruppundervisning. Vid överslagsberäkning uppskattas att med gruppundervisning som standard skulle totalt 17 timmar kunna plockas bort. Det handlar om en potentiell besparing med ca 20 %, vilket utslaget på den beräknade totala kostnaden för kommunens modersmålsundervisning skulle innebära ca 275 000 – 300 000 kr. Beräkningen är osäker eftersom vi inte har hela underlaget, och effekten syns först i samband med att tjänster kan minskas. I beräkningen är inte arbetstid för resor och kostnader för resor medräknade då de blir samma även om undervisningsgrupperna på en ort slås ihop. I vissa språk blir det heller ingen större skillnad då det är inte är så många elever i samma ålderskategori som läser språket. I grundskolans läroplaner är det centrala innehållet och kunskapskraven att uppnå indelade i åk 1-3, 4-6 och 7-9 och denna årskursindelning gäller även för modersmålsundervisning.

- *Översyn av modersmålslärares tjänstgöringsgrad.* Elevantalet i ett visst språk kan förändras snabbt och därför är det ur kostnadssynpunkt angeläget att minska modersmålslärares tjänstgöringsgrad när det är lämpligt. Inför läsåret 2022/23 gjordes en översyn och förberedelser för att minska tre tjänster då språken ifråga hade en tydlig nedåtgående trend under några års tid. Då efterfrågan ökade igen för två av tre språk verkställdes minskningen bara för en lärare. Det är en utmaning att förutse utvecklingen i elevantal i olika språk då det är beroende på vilka som bosätter sig i kommunen. Att med regelbundenhet se över modersmålslärares tjänstgöringsgrad utifrån behov är en viktig del i den strategiska planeringen.
- *Begränsning av studiehandledning.* I de nationella bestämmelserna för studiehandledning finns inget övre tak för hur mycket studiehandledning en elev ska erbjudas. I Östhammars kommun har huvudmannen av praktiska och ekonomiska skäl begränsat mängden studiehandledning till max tre timmar per elev och vecka.
[Studiehandledning \(osthammar.se\)](http://osthammar.se)
- *Kostnaden för studiehandledning läggs på respektive skolenhet*
Respektive enhet står för kostnad för studiehandledning utifrån egen budget.
- *Tidsbegränsa modersmålsundervisningen i grundskolan.*
Om eleven får sin modersmålsundervisning utöver den garanterade undervisningstiden är huvudmannen skyldig att erbjuda undervisningen i högst sammanlagt sju läsår under elevens skoltid. Sektor Bildnings modersmålsenhet har tidigare inte begränsat undervisningen till sju år. Anledningen är att det har bedömts som en omfattande administrativ uppgift att dokumentera och följa upp den totala tiden då en elev har läst modersmål. En minskning från nio till sju år av den tid som en elev ges möjlighet att läsa modersmål i grundskolan skulle utifrån en grov uppskattning innebära en besparing på 350 tkr/år.

13. Konsekvenser av effektiviseringsförslag

- *Gruppundervisning samt kontroll av scheman* kan innebära organisatoriska utmaningar och vara personalkrävande om resurser från skolorna behöver följa elever till undervisning på annan skola på orten eller behöver ordna tillsyn av elever som väntar på sin modersmålsundervisning. Om äldre och yngre elever ska undervisas tillsammans kommer de yngre eleverna behöva vänta längre då lektionerna kommer att förläggas senare på eftermiddagarna.

Förändringen kan även innebära stor schemamässig administration när redan många parametrar ska vägas in i skolornas schemaläggning. Nu anpassar sig modersmålslärarna till skolornas scheman. Vid en tänkt organisation som innefattar endast gruppundervisning behöver varje skola anpassa sig efter modersmålslärarna som i de större språken kommer att behöva vara en eftermiddag per ort. En sådan förändring kan vara möjlig att genomföra till schemaläggningen inför läsåret 2024/25.

- *Kostnaden för studiehandledning läggs på respektive skolenhet* Detta kan medföra att elever i behov av studiehandledning inte får vad de har rätt till om skolorna inte får ihop sin budget och måste spara. Likvärdigheten mellan skolor äventyras då skolor med många elever i behov av studiehandledning kan få svårt att erbjuda det som behövs för att eleverna ska nå målen medan skolor med bara ett fåtal elever kan det. För att ge skolorna förutsättningar att ta den här kostnaden och stärka likvärdigheten behöver det tas med i beräkningen inför nästa budget och då förslagsvis regleras t.ex. genom ett förändrat socioekonomiskt påslag eller i posten för tilläggsbelopp. Sektor Bildning tror att skärpta rutiner och en kontaktperson med ansvar för ansökningarna på varje enhet kan göra skillnad. För att öka måluppfyllelsen måste det kvalitetssäkras att rätt elever får studiehandledning.
- *Tidsbegränsning av modersmålsundervisningen i grundskolan* kan innebära att eleverna i Östhammars kommun inte får en likvärdig utbildning i jämförelse med andra elever i regionen.

Modersmålsenheten är placerad i Gimo skolområde och i Vallonskolans organisation med 1,8 tjänster i skolläddning där 0,4 är ledning för Modersmålsenheten. Förslag på åtgärder kommer innebära en ökad administration för Modersmålsenheten vilket innebär att chef för modersmålsenheten, biträdande rektor på Vallonskolan, behöver omprioritera sin tid.

14. Åtgärder som Sektor Bildning avser att genomföra

- Sektor Bildning reviderar och aktualiserar rutiner för Modersmålsundervisning och Studiehandledning.
- Vårdnadshavare kryssar för om kriterierna för modersmålsundervisning är uppfyllda och skriver under ansökan. Skolverkets blanketter ska användas.
- Modersmålslärarna får tydligare riktlinjer gällande modersmålsundervisning och att den alltid ska ges i grupp när det är möjligt. Grupperna organiseras i årskurserna 1-3, 4-6 och 7-9 och gymnasiet.
- Modersmålslärarna får stöd i sin schemaläggning.
- På varje skola utses en kontaktperson som sköter all kommunikation med Modersmålsenheten.

Bilaga 1

Frågor och svar

Om en elev flyttar till Östhammars kommun och då redan har läst modersmål några år i sin tidigare hemkommun kan vi då räkna in de åren eller behöver vi som huvudman erbjuda sju års undervisning i vår kommun?

Vid kontakt med SKR:s skoljurist medgav juristen att skrivningen är lite otydlig, men att man behöver utgå ifrån elevens rätt till undervisning - sju år - oavsett huvudman. För elever som flyttar till Östhammars kommun under sin skoltid och som har fått modersmålsundervisning på sin tidigare skola, så kan vi alltså räkna bort de läsåren från de sju år som vi är skyldiga att ge modersmålsundervisning.

Om det beslutas om att begränsa undervisningen till sju år ska det då gälla de som börjar läsa modersmål framöver eller ska alla elever som läser nu omfattas och hur kan vi då administrera detta i nuläget och framöver?

Vi har ingen dokumentation så många år tillbaka att vi kan se när varje elev startade sin modersmålsundervisning. Kan vi förutsätta att alla startade i åk 1? Nej, även om många startar i åk 1 så ansöks det löpande och elever börjar läsa modersmål vid olika åldrar. Kan vi ta hjälp av vårdnadshavare som får uppge när deras barn startade sin undervisning? Hur säkerställer vi då att deras uppgifter stämmer? Vissa modersmåls lärare har arbetat i många år och kan sannerligen hjälpa till med uppgifter om startår för elever. Men det kommer kunna bli godtyckligt och det finns risk att det blir orättvist. Det behövs ett tillförlitligt system framöver som aviserar när en elev läst sju år och ska avsluta. Det är viktigt att man efter sju år då bedöms för ett slutbetyg eftersom man kan använda det i sin ansökan för behörighet till gymnasiet. Det kan vara svårare att få ett högt slutbetyg efter att ha läst i sju år jämfört med de elever i grannkommunerna som har nio år på sig att nå kunskapskraven i ämnet. Här riskerar vi att brista i likvärdighet och att elever i Östhammars kommun inte får samma förutsättningar att utveckla kunskaper och att nå ett högre betyg jämfört med i andra kommuner.

Hur kan vi säkerställa att en elev som sökt modersmålsundervisning har grundläggande kunskaper i språket?

Inga andra kommuner i regionen använder språktest visar vår omvärldsspaning i närområdet. Det verkar heller inte finns några standardiserande tester för detta och om vi skulle hitta någon form av test skulle det bli till en kostnad för modersmålsenheten som skulle medföra att

det säkerligen inte blir någon besparing att tala om även om antalet elever som beviljas modersmålsundervisning skulle minska något. De enklaste och mest kostnadseffektiva sättet för att ta reda på språkkunskaper är att använda de resurser vi redan har, modersmåls lärarna samt mentorerna som känner eleverna och deras vårdnadshavare. Vi kan här följa Uppsalas modell där våra lärare gör bedömning av nyanmälda elevers förkunskaper. Visar bedömningen att eleven saknar grundläggande kunskaper, så görs avanmälan i samråd med vårdnadshavare. Om vårdnadshavare är negativt inställda till avregistreringen, så lyfter vi frågan till rektor för rektorsbeslut.

Vad menas med att fem elever måste ha rätt att läsa för att vi ska erbjuda modersmålsundervisning?

SKRs skoljurist har återkopplat att det inte handlar om fem elever per skolform, såsom vi nu räknat, utan att om det finns fem elever sammantaget i kommunen som vill läsa språket och beviljas utifrån rådande kriterier ska vi erbjuda undervisning. Det kan alltså vara elever från åk 1 – åk 3 på gymnasiet på olika skolor i kommunen och även på den anpassade grundskolan. Med denna utgångspunkt kan antalet elever som har rätt till modersmålsundervisning öka, idag har ett mycket litet antal elever på anpassad grundskola modersmålsundervisning eftersom de sällan blir fem elever i anpassad grundskola som har behov av undervisning i samma modersmål.

Ett krav för att starta undervisning i ett språk är att det finns en "lämplig lärare". Vad menas med lämplig lärare? Vad kan vi lita oss mot där?

I den juridiska återkopplingen ifrån SKR kopplat till krav för att anses vara lämplig lärare så finns inte några riktlinjer för detta hos skolverket eller någon annanstans. Det går bra enligt återkopplingen att sköta rekryteringen utifrån en kommungemensam modersmålsenhet, även om lagstiftningen är skriven utifrån att modersmåls lärarna är anställda ute på skolorna och att rektor då är den som avgör vem som är lämplig. Det är också möjligt att sätta upp egna kriterier för hur man som huvudman uppfattar vad som är en lämplig lärare. Däremot kräver lagen inte lärarlegitimation för modersmåls lärare.

Från förvaltningen vill sträva efter att anställa behöriga och legitimerade lärare men att vi ser svårigheter med att ställa det kravet utifrån att lagstiftaren inte går så långt. Däremot ser vi gärna att sökanden har en universitetsutbildning motsvarande minst ett års heltidsstudier, företrädesvis inom ämnesområdet pedagogik (eller något anses vara motsvarande) och/eller inom ämnet personen ska undervisa inom.

Samtliga medarbetare som anställs inom förskola och skola är skyldiga att visa arbetsgivaren utdrag ut polisens belastningsregister. Utdraget får inte vara äldre än ett år.

Hur stor del av MME: s budget utgör modersmålsundervisningen?

Uppskattningsvis ca 30-40% av undervisningen. Det skiljer mellan språken. Men sammantaget tar studiehandledningen upp mer tid av modersmåls lärarnas tid.

Hur ansöks det om studiehandledning i dagsläget och hur fungerar detta?

Man kan ansöka om studiehandledning löpande under året vilket är viktigt när det kommer nyanlända med stort behov av studiehandledning mitt i en termin. Samtliga skolor utvärderar

studiehandledningen (studiehandledare och undervisande lärare gör detta tillsammans och det organiseras av rektor) under varje vårtermins slut och sedan ansöker skolorna för de elever som har fortsatt behov under maj-juni. Detta för att modersmålsenheten ska hinna med den stora administration som krävs inför nytt läsår. Ansökningarna görs i det digitala ansökningsformuläret av skolornas administratörer, specialpedagoger eller av mentorer på uppdrag av rektor. Det vanliga är att man ansöker om studiehandledning i tre ämnen ofta NO, SO och matte (a´ 60 min) vilket är maxtiden som brukar beviljas. Vissa elever är i dagsläget i behov av mer studiehandledning för att nå målen och för vissa elever kan den minskas.

Studiehandledningen gör stor skillnad och stärker elever när det sker en samplanering med undervisande lärare och studiehandledningen sker innan ordinarie lektion i syfte att förbereda eleven genom att träna på begrepp och få förförståelse. Den kan också hållas efter ordinarie lektion och då sammanfatta eller repetera kunskaper från lektionen.

Bilaga 2

Barnkonsekvensanalys

Barnchecklista inför bedömning av barns bästa

Sektor Bildning	Datum för möte
Deltagare Specialpedagoger på berörda skolor, chef för MME, modersmåls lärare, elever	Handläggare Frida Berggren
Ärenderubrik Kostnadseffektiv modersmålsundervisning och studiehandledning	

1. Påverkar beslutet barnet?

Kommentera oavsett svar

Ja

Nej

2. Hur har barns bästa beaktats?

Elevernas språkkunskaper i modersmålet varierar inte bara av ålder utan även av tid i Sverige, hur ofta man talar språket hemma och med vänner. Undervisning i åldersblandade grupper kan gynna eleverna då de inte alltid är på samma kunskapsnivå som jämnåriga. Det kan också gynna eleverna genom större möjlighet till erfarenhetsutbyte och interaktion. Barns bästa har beaktats genom att elever som deltar i modersmålsundervisning har hörts. Eleverna är i olika åldrar och även olika kön samt språk är representerade i svaren. Även lärarna på modersmålsenheten som arbetar nära eleverna och känner de väl har fått uttrycka tankar om hur de tror att eventuella förändringar skulle påverka deras elever och sin undervisning.

Modersmålsenhetens lärare har fått svara på följande frågor.

- Skulle dina elever kunna tillgodogöra sig undervisning i en lite större modersmålsgrupp? Vad skulle kunna vara negativt? Vad skulle kunna vara positivt?
- Hur tror du, som känner dina elever, att de skulle påverkas av att undervisas i B-form

(tillsammans med elever i andra närliggande åldrar)?

- Vad är viktigt att tänka på, för elevernas bästa, om det fattas ett sådant beslut och vi samlar modersmålsundervisningen på en skola per ort?

Sammanfattningsvis framkommer följande svar från våra modersmåls lärare:

Det är positivt för lärandet att elever som är nära varandra i ålder och kunskapsnivå kan diskutera och lära sig av varandra. Interaktionen gynnar lärandet. Skulle undervisningsgrupperna innefatta elever med stor ålderskillnad och som ska läsa olika centralt innehåll så kan det ha negativ inverkan på undervisningen. Att göra grupper med åk 1-3, 4-6, 7-9 och gymnasiet som överensstämmer med läroplanens innehåll känns viktigt för att det ska bli bra, både för undervisningen och för relationskapandet och tryggheten i gruppen. Hur stora grupperna blir påverkar också, men det är inte alltid antal elever i gruppen som avgör om den fungerar väl eller inte. Det handlar mycket om gruppens individer och om där finns elever med stort stödbehov. Kunskaper i modersmålet kan vara känsligt och elever har berättat att det kan kännas pinsamt att kunna mindre än andra jämnåriga elever, men också att kunna mindre än yngre elever. Inte alla elever skulle gynnas av större grupper där man inte "vågar" uttrycka sig på sitt modersmål. Det är i nuläget svårt att få till ett schema som fungerar för modersmåls lärarna där inte onödig tid går bort till resor och förflyttningar mellan skolor men som samtidigt ska fungera för de olika skolorna och för eleverna. Större samlade grupper kräver central samordning kring schema och lokaler. Det kan vara både positivt och negativt.

Flera lärare uppger att de redan nu undervisar i grupper upptill sex elever och att det finns både fördelar och nackdelar med det. Om det finns möjlighet att få till en grupp så gör de det. Eleverna kan känna samhörighet och motivera varandra samt att det är tidseffektivt. Det kräver dock mycket av planeringen och förarbetet när eleverna är på olika nivåer och man vill minimera väntetid och göra lektionen så givande som möjligt hela 60 minuter.

Elever som läser nederländska, turkiska, tigrinia, arabiska och dari har intervjuats av specialpedagoger och svarat på följande frågor: (Svaren sammanställs under varje fråga)

- *Hur fungerar modersmålsundervisningen tycker du? Vad är bra och vad är mindre bra?*
Samtliga elever tycker att det fungerar bra. Bra undervisning och bra grupp. En elev säger att det är bra med nivåanpassad grupp. En elev tycker att det är bra att undervisningen är varierad och beskriver att de arbetar bland annat med bokstäver och ord.
- *Får du undervisning enskilt eller i grupp? Hur många är ni i så fall i gruppen?*
En elev berättar att den sitter själv med läraren för det är så få elever som läser språket. En annan säger att den har enskild undervisning i år, förra året var de tre i gruppen. Övriga uppger att de är grupper mellan två till fem elever.

- *Hur skulle det kännas för dig om ni blev en större grupp med elever i olika åldrar?*
Elever svarar att det är roligare om man är fler för det är roligare att ha andra att prata med. Men det framkommer också en oro för att det kan vara jobbigt om de andra är på en helt annan nivå och att man tror att det kan bli svårt för läraren att hinna med att hjälpa alla i en större grupp.
  - *När sker din modersmålsundervisning nu? Vilken tid på dagen?*
Alla uppger att det är efter ordinarie skoldag. För de yngre kan det vara redan kl. 14 eller senare under fritidstid. Andra uppger att det väntar en halvtimme efter att de slutat sin vanliga skoldag.
  - *Hur skulle det kännas för dig om du fick vänta en stund på skolan innan lektionen?*
Här är eleverna inte så positiva. Flera uppger att de är rädda att det skulle krocka med andra aktiviteter som är viktiga för dem, fritidsaktiviteter som t.ex. innebandy och att de skulle tvingas välja. Några uppger att det skulle gå bra att vänta en stund, men inte för sent. En annan att det skulle vara skönt att hinna hem en stund emellan, men det går ju bara om man har nära.
  - *Hur skulle det kännas att läsa modersmål om du behövde gå till en annan skola i närheten för att ha lektion?*
Några elever säger att det skulle kännas dåligt. ”Jag vill vara på min skola” En elev uppger att det skulle bli en så lång och osammanhängande dag. En elev uppger att det skulle vara okej om man hann hem emellan. En elev uppger att det skulle kännas okej att gå själv till den andra skolan som ligger nära och som man ändå går till för att ha slöjd. Om man behövde gå längre skulle det kanske gå bra efter ett tag om man lärde sig hitta. Men det känns inte lika tryggt.
3. Beskriv eventuella intressekonflikter.

Förändringarna avser att:

- erbjuda modersmålsundervisning i högst 7 år istället för som i nuläget under hela grundskolan och gymnasiet om det finns fem elever eller fler i skolformen.
- Modersmålsundervisningen sker i grupp där elever från olika klasser undervisas tillsammans per ort (B-form)

Huvudmannen är enligt Skollagen skyldig att erbjuda undervisningen i högst sammanlagt sju läsår under elevens skoltid. Om vi erbjuder undervisning endast under 7 år lever vi upp till skollagens krav, men om en elev då börjar läsa modersmålsundervisning i åk 1 i grundskolan så innebär det att eleven bara kan få undervisning till åk 7. Slutbetyg i modersmålsämnet kan

för en elev med svenska som andra språk bli viktigt när det gäller att få behörighet till gymnasiet, då de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg från grundskolan för att räkna ut ett meritvärde. Avslutas undervisningen i modersmål tidigare än i åk 9 kan eleven enligt Skolverket ändå få ett slutbetyg. Så här skriver Skolverket:

När en elev avslutar utbildningen i ett ämne ska eleven få ett avslutande betyg i ämnet. Detta gäller oavsett vilken årskurs eleven går i. Om en elev avslutar sina studier i modersmål i årskurs 7 så ska eleven få betyg i ämnet då. När elevens skolplikt upphör ska slutbetyg utfärdas. Slutbetyget ska innehålla uppgifter om de senaste besluten om elevens betyg, även betyget i modersmål. Betyget i modersmål kan räknas med inför gymnasievalet precis som övriga betyg. (Skollagen 10 kap. 20§, Skolförordningen 6 kap. 14-15§§)

Våra elever får, om det beslutas om undervisning i endast sju, år två år mindre undervisning än elever i andra kommuner för att uppnå de kunskapskrav som ställs för åk 7-9 och som ska ge ett slutbetyg. En omvärldsspaning visar att närliggande kommunen inte begränsar undervisningen till sju år. I Östhammars kommun kommer då eleverna få ett slutbetyg efter sju år när elever i andra kommuner undervisas ytterligare två år och detta riskerar att ge lägre slutbetyg och en icke likvärdig skolgång. Det är också en ökad administration att dokumentera och hålla reda på att elever ska avsluta sin undervisning efter sju år och då ska få sitt slutbetyg. Dessa sju år kan infalla i olika årskurser beroende på när de startade sin modersmålsundervisning.

Forskning pekar på att det är lättare att lära sig läsa och skriva svenska om man kan läsa och skriva på sitt modersmål. Modersmålsundervisningen spelar en avgörande roll för elevens utveckling av andraspråket. De elever som inte har möjlighet till modersmålsundervisning har störst svårigheter med det svenska språket (Hyltenstam, 2007). Enligt forskning har de elever som deltagit i modersmålsundervisning i hela grundskolan lyckats bäst i den svenska skolan medan de elever som inte deltagit eller som avbrutit sitt deltagande lyckats sämst (ibid). Samstämmig forskning har också visat att parallell undervisning i elevens *förstaspråk* stödjer och gynnar inläring av *andraspråket* (Hedman 2009) Det kan av denna anledning vara fördelaktigt för elever att starta modersmålsundervisningen redan i åk 1 då mycket fokus ligger på läs- och skrivinläring. Detta även om eleven då behöver avsluta sin modersmålsundervisning innan åk 9.

Gruppundervisning i B-form kan gynna interaktion mellan elever eftersom de kan vara på samma språkliga nivå som yngre eller äldre elever. Det går att lägga upp undervisningen på ett annat sätt i en grupp än om man undervisar elever enskilt. Modersmålslärarna har dock oftast inte erfarenhet av att undervisa större grupper och det kan krävas fortbildning. Då kursplanerna är indelade 1-3, 4-6 och 7-9 samt gymnasiet så bör inte elever med för stor skillnad i ålder och med olika kursplaner blandas i grupperna. Inga andra lärare i kommunen förväntas undervisa elever i klasser där det inom gruppen är ett stort åldersspann. Det vanliga i B-gruppundervisning är två årskurser som undervisas ihop t.ex. åk 1-2. Vi kan inte kräva av modersmålslärare som dessutom har en lägre behörighet att genomföra en kvalitativ undervisning i grupper med stor åldersspridning.

[Kursplan - Modersmål \(Grundskolan\) - Skolverket](#)

Upplägget med undervisning i grupp kan underlätta schemalagningen för modersmålslärarna, men det kommer krävas mycket av skolornas schemalagging där det

redan är många parametrar att ta hänsyn till som t.ex. skolskjutsar, olika sluttider för olika klasser/åldrar. Om elever ska vänta efter sin ordinarie skoldag för att delta i modersmålsundervisning kan det dessutom krävas tillsyn av dessa elever. Om de vistas på skolan på eftermiddagar när lärare har planering och möten kan otrygga, för eleven, situationer uppstå. Ska yngre elever ha undervisning på en annan skola på orten kommer det krävas resurser på skolorna som går med dem till modersmålsundervisningen t.ex. från Kristinelund till Frösåkersskolan.

4. Har barn fått uttrycka sina åsikter?

Kommentera oavsett svar

Ja

Nej

5. Vilka eventuella risker ser vi med beslutet, och vilka insatser görs för att minimera de eventuella riskerna?

Syftet med modersmålsundervisningen är att ge eleven möjlighet att utveckla kunskaper i och om sitt språk. Modersmålet har stor betydelse för barns språk, identitets-, personlighets- och tankeutveckling. Ett välutvecklat modersmål ger bra förutsättningar att lära sig svenska, andra språk och andra ämnen. (Skolverket)

Risk:

- En risk med att undervisa i större åldersblandade grupper samlat per ort är att det är att det inte kommer att medföra någon större besparing då det rör sig om bara ett fåtal språk som har så många elever att det blir någon större grupp. I de flesta språk finns det bara enstaka elever per ort som läser modersmålet.

Insats:

- Möjligen kan elever då behöva skjutas mellan orter vilket även det medför en kostnad för buss och taxi som kan äta upp den besparing som görs av denna förändring och det skulle heller inte gynna inte eleverna, (särskilt de yngre) ur en trygghetsaspekt att ses i en grupp på annan ort bara en gång i veckan. Det är svårt att hinna lära känna varandra och bygga de relationer som gör dig så trygg att du vågar interagera med andra.

Risk:

- Modersmåls lärare med erfarenhet och utbildning är i flera språk svåra att rekrytera. Det finns en risk att lärare tycker att deras arbetsmiljö försämras om de inte får goda förutsättningar och fortbildning för att hantera större grupper där de dessutom ska undervisa elever i olika åldrar. Det kan bli ett utmanande uppdrag och vi riskerar att

2023-11-01

våra bästa lärare slutar och att det blir svårt att rekrytera modersmållärare till kommunen framöver. Detta medför att elevernas undervisning blir lidande.

Insats:

- Lärarna behöver lyssnas in, få vara med och påverka samt få stöd och fortbildning. Lärarna och deras elever behöver också få tillgång till ändamålsenliga lokaler.

Risk:

- Elever som läst modersmål och har betyg i ämnet avslutar sitt deltagande pga. att man får vänta efter skolan eller att det är känsligt att prata sitt modersmål inför andra och man inte vill delta i grupp.

Insats:

- Undervisningen bör ske i grupper 1-3, 4-6 och 7-9 samt gymnasiet så att det inte blir för stora grupper och att vi får till grupper som känns trygga för eleverna och gynnar lärandet.

Bilaga 3

Rutinbeskrivning modersmålsundervisning inom grundskolan fr.o.m. hösten 2019

1. Varje skolenhet utser en kontaktperson för modersmålsundervisning. Kontaktpersonen ansvarar för kontakterna mellan Modersmålsenheten, Enheten för flerspråkighet och den egna skolan.
2. Ansökan kan ske löpande under året och modersmålsenheten gör vid varje tid sitt bästa för att möta behoven. I de fall där vi inte har egen lärare och därmed är beroende av tillgängligheten av EFF:s tjänster kan det dock dröja till start av nytt läsår före undervisningen kan börja. Ansökningsblanketten finns i Modersmålsmappen på (G:). De kan därifrån skrivas ut på skolorna och lämnas till intresserade elever och vårdnadshavare. Ansökningsblanketten finns också på informationssidan om modersmålsundervisning på www.osthammar.se, därifrån kan föräldrarna själva skriva ut den och lämna in på skolan.
3. När en ansökan kommer in till en skola, kontrollerar rektor att de elevbaserade kriterierna för beviljande (en eller båda vårdnadshavarna har annat språk än svenska som modersmål, språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och eleven har grundläggande kunskaper i språket) är uppfyllda. Sedan kan det elektroniska formuläret för modersmålsansökan fyllas i på Ines. När ansökan är behandlad återkopplar modersmålsenheten till skolan med besked om undervisningen kan beviljas eller inte utifrån de förvaltningsbaserade kriterierna (det skall finnas minst fem elever som har rätt till undervisningen, dessa elever önskar att få undervisning i språket, och det finns en lämplig lärare). Utifrån detta skriver rektor rektorsbeslut på modersmålsundervisning som skickas till vårdnadshavarna, kopia till förvaltningen.

För elever som blivit beviljade modersmålsundervisning fortsätter denna tills vidare, man behöver alltså inte göra någon årlig återanmälan. Om man vill avsluta sin modersmålsundervisning skall detta meddelas till skolan, som för informationen vidare till modersmålsenheten.

4. Schemaläggning av elevers modersmålsundervisning sker av modersmåls lärare i samråd med respektive skola. Om problem med kontakt mellan modersmåls lärare och elev/skola uppstår kontaktar berörd skola modersmåls enheten.
5. Varje skola ansvarar för att lägga in modersmålslektionerna i Skola24 så att modersmåls lärarna kan frånvarorapportera sina elever. Modersmåls enheten ser med jämna mellanrum över frånvarostatistiken och kontaktar skolan om någon elevs frånvaro är för hög. Elev kan mista sin rätt till modersmålsundervisning om denne inte deltar i undervisningen.
6. Skolorna ansvarar för att ansöka om modersmålsundervisning för de elever som går från förskoleklass till första klass och är intresserade av det. Ansökan skall vara modersmåls enheten tillhanda senast 31/5.
7. Gymnasieelever skall ansöka om modersmålsundervisning i samband med de kursval som sker inför varje läsår.
8. EFF: Modersmåls enheten gör en preliminär beställning för kommande läsår till Enheten för flerspråkighet senast 15 juni.
9. Den 15 oktober ska modersmål och studiehandledning rapporteras till SCB. Modersmåls enheten tar fram underlaget till varje skola, men det är skolenheten som ansvarar för att sköta rapporteringen till SCB.
10. Lärare och enhetschefen ansvarar gemensamt för att läromedlen som används i modersmålsundervisningen är i linje med den svenska skolans värdegrund.

Kontakt modersmåls enheten: modersmalsenheten@osthammar.se

Bilaga 4

Rutinbeskrivning modersmålsundervisning inom gymnasiet fr.o.m. januari 2021

1. Mentorer skall vid läsårstarten informera sina klasser om möjligheten till modersmålsundervisning. Ansökan skall lämnas in till skolexpeditionen senast 31.8. Ansökningsblanketten ligger i personalpärmerna på itslearning. Ansökningsblanketten finns också på informationssidan om modersmålsundervisning på www.osthammar.se, därifrån kan intresserade själva skriva ut den och lämna in på skolan.
2. Vid början av läsåret kontrollerar rektor med mentorers hjälp att de elevbaserade kriterierna för beviljande (en eller båda vårdnadshavarna har annat språk än svenska som modersmål, språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och eleven har goda kunskaper i språket) är uppfyllda. Sedan kan det elektroniska formuläret för modersmålsansökan fyllas i på Ines. När ansökan är behandlad återkopplar modersmålsenheten till skolan med besked om undervisningen kan beviljas eller inte utifrån de förvaltningsbaserade kriterierna (det skall finnas minst fem elever på Bruksgymnasiet som har rätt till undervisningen, dessa elever önskar att få undervisning i språket, och det finns en lämplig lärare). Utifrån detta skriver rektor rektorsbeslut på modersmålsundervisning som delges berörda personer.
3. Om man vill avsluta sin modersmålsundervisning skall detta meddelas till skolan, som vidarebefordrar informationen till modersmålsenheten.
4. Modersmålslärarna rapporterar in frånvaro i Skola24. Elev kan mista sin rätt till modersmålsundervisning om denne inte deltar i undervisningen.
5. 15 oktober ska modersmål och studiehandledning rapporteras till SCB. Modersmålsenheten tar fram underlaget till Bruksgymnasiet, men det är skolan som ansvarar för att sköta rapporteringen till SCB.
6. Modersmålslärare och modersmålsenhetschefen ansvarar gemensamt för att läromedlen som används i modersmålsundervisningen är i linje med den svenska skolans värdegrund.

Kontakt modersmålsenheten: modersmalsenheten@osthammar.se

Bilaga 5

Rutinbeskrivning studiehandledning inom grundskolan och gymnasiet från och med januari 2021

1. Varje skolenhet utser en kontaktperson för studiehandledning. Kontaktpersonen ansvarar för kontakterna mellan Modersmålsenheten, Enheten för flerspråkighet och den egna skolan.
2. Ifall mentor/ämneslärare märker att en elev riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska nås inom ett eller flera ämnen, tas kontakt med rektor, som kan fatta beslut om studiehandledning på modersmålet. Innan beslut fattas ska skolan utreda om eleven har svårigheter att uppnå kraven på grund av bristande språkkunskaper och inte på grund av någon annan svårighet. I denna utredning kan modersmålslärarna/studiehandledarna vara behjälpliga om behov finns.
3. Vid behov av studiehandledning på modersmålet beställs detta av rektor (eller administratör på rektors uppdrag) via formuläret för studiehandledning på ines. Modersmålsenheten avgör om egen personal kan genomföra insatsen eller om en beställning till Enheten för flerspråkighet ska göras.
4. Beställningar kan göras fortlöpande under året. Observera dock att det inom vissa språk är svårt att hitta lärare för studiehandledning varför det är viktigt att beställningar kommer Modersmålsenheten tillhanda så fort som möjligt. I möjligaste mån ska ansökningar för höstterminen komma in under våren, modersmålsenheten meddelar om sista datum. I fall där det inte finns någon tillgänglig lärare läggs ansökningarna i kö till dess att behovet är så stort att det är rimligt att annonsera. Annonsering sköts av Modersmålsenheten.
5. Graden av behov styr om det ska upprättas ett åtgärdsprogram eller ej. Även insatsens omfattning och varaktighet har betydelse när man ska avgöra om studiehandledning på modersmål anses vara särskilt stöd eller en extra anpassning. För att studiehandledning på modersmålet ska räknas som särskilt stöd ska insatserna vara av sådan ingripande karaktär som normalt inte är möjliga att genomföra inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det är rektor som avgör om åtgärdsprogram ska upprättas eller inte. Rektorsbeslutet skickas till vårdnadshavare.
6. Respektive ämneslärare ansvarar för att delge studiehandledaren planeringen av undervisningen. Om studiehandledningen ska bli effektiv är det viktigt att eleven får den regelbundet och att arbetsformerna i den varierar efter elevens behov. Skolan behöver också följa upp och utvärdera studiehandledningen regelbundet. På så sätt kan ämnesläraren och studiehandledaren stämma av om studiehandledningen ger resultat och att eleven utvecklas i riktning mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.
7. Om skolan vid en utvärdering kommer fram till att studiehandledningen inte fungerar som den ska, alternativt att eleven inte längre är i behov av studiehandledning för att uppnå kunskapskraven, ska detta meddelas omgående till Modersmålsenheten.
8. Mer information om studiehandledning finns på Skolverkets hemsida.
9. Kontakt med Modersmålsenheten görs via mail modersmalsenheten@osthammar.se

Bilaga 6

Ansökan om modersmålsundervisning i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan

Senast uppdaterad 2023-10-09

Fylls i av vårdnadshavare

Uppgifter om eleven

Elevens namn	Personnr ÅÅMMDD-NNNN
Skola	Nuvarande klass
Elevens folkbokföringsadress (gatuadress, postnummer, postort)	

Modersmål

Ange vilket språk ansökan gäller

Modersmål som nationellt minoritetsspråk

<p>Ange vilket språk ansökan gäller</p> <p>☐ Finska   ☐ Jiddisch   ☐ Meänkieli   ☐ Romani chib   ☐ Samiska</p>
<p>Om ansökan gäller romani chib, gör ytterligare ett val</p> <p>☐ Arli   ☐ Gurbeti   ☐ Kale   ☐ Kelderash   ☐ Lovari</p> <p>☐ Polsk romani   ☐ Svensk romani   ☐ Annat, ange vilket: _____</p> <p>Om ansökan gäller romani chib och eleven kommer från utlandet och önskar undervisning i ytterligare ett språk ska en separat ansökan göras för det språket.</p>
<p>Om ansökan gäller samiska, gör ytterligare ett val</p> <p>☐ Nordsamiska   ☐ Lulesamiska   ☐ Pitesamiska   ☐ Umesamiska</p> <p>☐ Sydsamiska   ☐ Annat, ange vilket: _____</p>

Om språket

Har eleven grundläggande kunskaper i språket?	☐ Ja ☐ Nej
Har någon vårdnadshavare ett annat språk än svenska som modersmål?	☐ Ja ☐ Nej
Talar eleven språket hemma varje dag?	☐ Ja ☐ Nej
Är eleven adoptivbarn och har annat modersmål än svenska?	☐ Ja ☐ Nej

Uppgifter om vårdnadshavarna och underskrifter

Om eleven har två vårdnadshavare ska båda vårdnadshavarna lämna uppgifter.

Vårdnadshavare 1

Vårdnadshavarens namn	
E-postadress	Telefon
Vårdnadshavarens namnteckning	Datum ÅÅ-MM-DD

Vårdnadshavare 2

Vårdnadshavarens namn	
E-postadress	Telefon
Vårdnadshavarens namnteckning	Datum ÅÅ-MM-DD

Fylls i av rektorn

Rektorn beslutar att eleven:

- har rätt till modersmålsundervisning.
 inte har rätt till modersmålsundervisning.

Eventuell motivering till beslut

--

Rektorns underskrift

Rektorns namnteckning	Datum ÅÅ-MM-DD

Övriga kommentarer

--

För att modersmålsundervisning ska anordnas krävs följande

1. Det finns minst fem elever som har rätt till undervisningen i kommunen
2. Dessa önskar få undervisning i språket och
3. Det finns lämplig lärare

För de nationella minoritetsspråken gäller att modersmålsundervisning skall erbjudas också om eleven saknar förkunskaper samt även om det inte finns fem elever som ansöker om det.

Bilaga 7

Ansökan om modersmålsundervisning i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan

Senast uppdaterad 2023-10-09

Fylls i av vårdnadshavare eller elev

Uppgifter om eleven

Elevens namn	Personnr ÅÅMMDD-NNNN
Skola	Nuvarande klass
Elevens folkbokföringsadress (gatuadress, postnummer, postort)	

Modersmål

Ange vilket språk ansökan gäller

Modersmål som nationellt minoritetsspråk

<p>Ange vilket språk ansökan gäller</p> <p>☐ Finska   ☐ Jiddisch   ☐ Meänkieli   ☐ Romani chib   ☐ Samiska</p>
<p>Om ansökan gäller romani chib, gör ytterligare ett val</p> <p>☐ Arli   ☐ Gurbeti   ☐ Kale   ☐ Kelderash   ☐ Lovari</p> <p>☐ Polsk romani   ☐ Svensk romani   ☐ Annat, ange vilket: _____</p> <p>Om ansökan gäller romani chib och eleven kommer från utlandet och önskar undervisning i ytterligare ett språk ska en separat ansökan göras för det språket.</p>
<p>Om ansökan gäller samiska, gör ytterligare ett val</p> <p>☐ Nordsamiska   ☐ Lulesamiska   ☐ Pitesamiska   ☐ Umesamiska</p> <p>☐ Sydsamiska   ☐ Annat, ange vilket: _____</p>

Om språket

Har eleven goda kunskaper i språket?	☐ Ja ☐ Nej
Har någon vårdnadshavare ett annat språk än svenska som modersmål?	☐ Ja ☐ Nej
Talar eleven språket hemma varje dag?	☐ Ja ☐ Nej
Är eleven adoptivbarn och har annat modersmål än svenska?	☐ Ja ☐ Nej

Kontaktuppgifter och elevens underskrift

Eleven ska lämna kontaktuppgifter och skriva under ansökan.

Om eleven har två vårdnadshavare ska kontaktuppgifter till båda vårdnadshavarna lämnas.

Vårdnadshavare 1

Vårdnadshavarens namn	
E-postadress	Telefon

Vårdnadshavare 2

Vårdnadshavarens namn	
E-postadress	Telefon

Elev

Elevens namn	
E-postadress	Telefon
Elevens namnteckning	Datum ÅÅ-MM-DD <input type="text"/>

Fylls i av rektorn

Rektorn beslutar att eleven:

- har rätt till modersmålsundervisning.
 inte har rätt till modersmålsundervisning.

Eventuell motivering till beslut

<input type="text"/>

Rektorns underskrift

Rektorns namnteckning	Datum ÅÅ-MM-DD <input type="text"/>
-----------------------	--

Övriga kommentarer

<input type="text"/>

För att modersmålsundervisning ska anordnas krävs följande

1. Det finns minst fem elever som har rätt till undervisningen i kommunen
2. Dessa önskar få undervisning i språket och
3. Det finns lämplig lärare

För de nationella minoritetsspråken gäller att modersmålsundervisning skall erbjudas också om eleven saknar förkunskaper samt även om det inte finns fem elever som ansöker om det.

Utredning gällande arbetet med att stimulera högpresterande elever samt elever med särskild begåvning

Innehåll

- Sammanfattning
- Bakgrund
- Vad är högpresterande elever och vad är särskild begåvning?
- Lagstiftning och styrdokument
- Ledning och stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd
- Sektor Bildnings arbete
- Förskola
- Grundskola
- Gymnasiet
- Fortsatt arbete
- Bilaga 1 Vägledning Särskild begåvning

Sammanfattning

Sektor Bildning fick den 27 april 2023 i uppdrag av Barn- och utbildningsnämnden att göra en översyn av arbetet med att stimulera högpresterande elever samt barn och elever med särskild begåvning.

Fem procent av alla barn räknas som särskilt begåvade och de behöver utmaningar utifrån sina styrkor och i våra verksamheter mötas utifrån sina förutsättningar och behov. De här barnen och eleverna kan falla mellan stolarna eftersom det kan vara svårt att upptäcka att ett barn eller en elev har särskild begåvning. Än så länge finns det bara ett fåtal svenska forskningsstudier om särskilt begåvade barn och elevers behov och hur de mår i förskola och skola.

År 2010 förtydligades skollagen och där står nu att elever som lätt når de betygskriterier som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Rätten att nå så långt som möjligt gäller för alla elever. Högpresterande elever har inte rätt till särskilt stöd. Elever med särskild begåvning kan ha rätt till särskilt stöd om de inte når målen. Alla elever som inte når målen oavsett bakomliggande orsak har rätt till stöd.

Sektor Bildning gav i uppdrag till en arbetsgrupp bestående av specialpedagoger från förskola, grundskola och gymnasiet samt en skolpsykolog att arbeta fram en *Vägledning för arbetet med barn och elever med särskild begåvning*. Syftet med vägledningen är att stödja pedagoger, skolledare, elevhälsa och övrig personal att upptäcka barn och elever med särskild begåvning samt att anpassa för att tillgodose behoven. Vägledningen färdigställdes i november 2022 och lades på intranätet Ines. Vägledningen implementerades i rektorsgruppen och i specialpedagogernas professionsgrupp under våren 2023. En av kommunens specialpedagoger deltar i ett regionalt nätverk om särbegåvning. Under höstterminen 2023 får

Sektor Bildning

pedagoger på kommunens samtliga skolor information om högpresterande elever och elever med särskild begåvning samt om vägledningen och det stödmaterial som Skolverket tillhandahåller.

Bakgrund

Fem procent av alla barn räknas som särskilt begåvade och de behöver utmaningar utifrån sina styrkor och i våra verksamheter mötas utifrån sina förutsättningar och behov. De här barnen och eleverna riskerar att falla mellan stolarna i förskola och skola eftersom det kan vara svårt att upptäcka att ett barn eller en elev har särskild begåvning. Detta eftersom de kan underpresterar i förskola och skola, ofta för att de vill passa in eller för att de tappat lusten att lära.

Studier pekar på att det finns ett samband mellan elever med problematisk skolnärvaro och särskild begåvning. Det behövs ett kontinuerligt arbete med att höja medvetenheten och kompetensen samt utveckla vårt arbete i samtliga skolformer. ([Särskilt begåvade elever - Skolverket](#))

Elever som lätt når målen i skolan uppmärksammas inte i samma utsträckning som de elever som riskerar att inte nå målen i olika ämnen. Det gör att de elever som har lätt för att lära ofta upplever undervisningen som enformig och ostimulerande. Det kan bland annat leda till att de här eleverna blir störande i klassrummet, eller passiva, vilket i förlängningen kan leda till återkommande skolmisslyckanden. ([Stimulerande undervisning för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling \(skolinspektionen.se\)](#)) Det finns på vissa skolor en tveksamhet bland lärarna om skolan verkligen ska lägga tid och resurser på de elever som lätt klarar målen när så många behöver hjälp att nå betyget E, visar Skolinspektionens granskning av skolor 2018. Lärare behöver ges förutsättningar av rektorerna att samverka kring högpresterande elever under skolornas schemalagda forum.

Vad är högpresterande elever och vad är särskild begåvning?

De *högpresterande eleverna* kännetecknas av att de i högre utsträckning har föräldrar med en högre socioekonomi, däribland högre utbildningsbakgrund, och ett större så kallat kulturellt kapital, jämfört med de medelpresterande. Termen *högpresterande* betecknar de som presterar goda resultat. Högpresterande elever utgör uppskattningsvis 15–20 procent av populationen. Alla högpresterande är inte särskilt begåvade, och alla särskilt begåvade är inte högpresterande. ([pdf2929.pdf \(skolverket.se\)](#))

Högpresterande elever säger i intervjuer att högt tempo är ett viktigt kriterium för att de ska uppleva undervisningen som utmanande. Men utmanande undervisning behöver inte enbart handla om tempohöjning, acceleration. Det kan även handla om möjligheten att fördjupa sig inom ämnet, berikning. Högt tempo kan även stå för variation i arbetssätt under lektionen, där läraren för eleverna genom olika arbetsuppgifter som följer logiskt efter varandra, utan att det blir onödiga tidsförluster. ([Utmanande undervisning för högpresterande elever \(skolinspektionen.se\)](#))

Sektor Bildning

Vad som definieras som *särskild begåvning* i olika sammanhang är beroende av sociokulturella värderingar och förhållanden, det är inte givet en gång för alla. [Internationellt perspektiv på särskilt begåvade elever \(skolverket.se\)](#)

Definitionen av särskild begåvning har skiftat över tid och det finns olika teoretiska modeller som kan användas för att definiera vad som karaktäriserar särskild begåvning och hur den kan komma till uttryck. En allmän definition för praktisk tillämpning lyder: *Den är särbegåvad som kontinuerligt förvånar både kunskapsmässigt och tillämpningsmässigt genom sin osedvanliga förmåga i ett eller flera beteenden. Ett beteende i detta sammanhang förstås som mänsklig prestation, aktivitet eller funktion (Persson, 1997, s. 50).* I senare versioner har definitionen formulerats: *Den är särbegåvad som förvånar dig vid upprepade tillfällen med sin osedvanliga förmåga på ett eller flera områden, både i skolan och i vardagslivet (Persson, 2015, s. 4).*

Än så länge finns det bara ett fåtal svenska forskningsstudier om särskilt begåvade elevers behov och hur de mår i skolan. ([Inledning – att uppmärksamma de särskilt begåvade eleverna \(skolverket.se\)](#))

Lagstiftning och styrdokument

En likvärdig utbildning förutsätter att elevers olika behov och förutsättningar beaktas. I skollagen 1 kap §4 (2010:800), står det att utbildningen ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Eleverna ska få stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Där framgår det även att man i utbildningen ska ta hänsyn till elevers olika behov. ([Inledning – att uppmärksamma de särskilt begåvade eleverna \(skolverket.se\)](#)) 2010 förtydligades skollagen och enligt skollagens 3 kap §2 ska elever som lätt uppfyller de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Elever med särskild begåvning mår bra av att få stora utmaningar utifrån sina styrkor och få diskutera på sin nivå. ([Särskilt begåvade elever - Skolverket](#))

Ledning och stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd

Med *Ledning och stimulans* menas alla barns och rätt till den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Det är en övergripande målsättning som ska utmärka utbildningen och som ligger till grund för det som föreskrivs närmare i läroplanerna om undervisningens individualisering.

Extra anpassningar är en mindre ingripande stödsats, som normalt är möjlig att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det måste inte fattas något formellt beslut om extra anpassningar. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Särskilt stöd är insatser som normalt inte är möjliga att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det innebär dock inte att elevstödande arbete som utförs av någon annan än den undervisande läraren i alla lägen utgör

Sektor Bildning

särskilt stöd. Särskilt stöd för en elev ska föregås av en pedagogisk utredning och beslutas genom ett åtgärdsprogram.

Högpresterande elever har inte rätt till särskilt stöd. Elever med särskild begåvning kan ha rätt till särskilt stöd om de inte når målen. Alla elever som inte når målen oavsett bakomliggande orsak har rätt till stöd. Även rätten att nå så långt som möjligt gäller för alla elever.

Att stimulera högpresterande elever kräver en anpassad och differentierad undervisningsstrategi för att utmana dem och hjälpa dem att nå sin fulla potential. Här är några metoder och strategier som lärare och skolor kan använda:

1. Differentierad undervisning: Anpassa undervisningen så att den kan anpassas till olika elevers behov. För högpresterande elever kan detta innebära att erbjuda avancerade material, fördjupade projekt eller möjligheter till självständigt arbete.
2. Acceleration: Tillåt högpresterande elever att avancera snabbare genom läroplanen. De kan hoppa över klasser eller ta mer utmanande kurser i förtid om det är möjligt.
3. Fördjupning: Erbjud eleverna möjlighet att fördjupa sig inom ämnen som intresserar dem mest. Det kan innebära att göra fördjupningsprojekt, utföra forskning eller arbeta med komplexa problem inom sitt ämnesområde.
4. Mentorskap och handledning: Koppla högpresterande elever med mentorer eller handledare inom sina intresseområden. Dessa vuxna kan hjälpa dem att utforska ämnen på djupet och ge vägledning.
5. Kreativa utmaningar: Ge eleverna utmanande problem och projekt som kräver kreativitet och problemlösningsförmåga. Detta kan hjälpa dem att utveckla sina kritiska tänkande och kreativa färdigheter.
6. Flexibla undervisningsmetoder: Använd en mångfald av undervisningsmetoder och material för att engagera högpresterande elever. Detta kan inkludera användning av teknologi, praktiska projekt och interaktiva lärandeaktiviteter.
7. Klassrumsdiskussioner: Skapa en miljö där högpresterande elever kan delta i diskussioner och debatter om komplexa ämnen. Detta kan hjälpa dem att utveckla sina kommunikations- och argumentationsfärdigheter.

(www.skolverket.se)

Det är viktigt att komma ihåg att högpresterande elever inte är homogena, och deras behov kan variera. Därför är det avgörande att anpassa strategier och stimulans för att möta de specifika behoven hos varje individuell elev. Våra specialpedagoger har kunskap om detta

Sektor Bildning

och stöttar pedagoger i alla dessa delar på pedagogiska träffar, konferenser och vid handledningstillfällen.

Sektor Bildnings arbete

Sektor Bildning gav i uppdrag till en arbetsgrupp bestående av specialpedagoger från förskola, grundskola och gymnasiet samt en av kommunens skolpsykologer att arbeta fram en *Vägledning för arbetet med barn och elever med särskild begåvning*. För förskola och gymnasiet har ett förtydligande för arbetet i dessa skolformer också tagits fram. Syftet med vägledningen är att stödja pedagoger, skolledare, elevhälsa och övrig personal att upptäcka barn och elever med särskild begåvning samt att anpassa för att tillgodose behoven.

Vägledningen färdigställdes i november 2022 och finns tillgänglig för all skolpersonal på intranätet Ines. Vägledningen implementerades i rektorsgruppen under våren 2023 då specialpedagog och skolpsykolog som deltog i arbetsgruppen informerade samtliga rektorer om barn och elever med särbegåvning och om stödet i vägledningen. I samband med det hade vi även kollegiala diskussioner, kring nuläge och önskat läge samt övergångar mellan skolformerna.

En av kommunens specialpedagoger deltar fortlöpande i ett regionalt nätverk om särbegåvning och tar där del av information om andra kommuners arbete, erfarenhetsutbyte och nya rön inom området. Detta vidarebefordrar hon sedan till specialpedagoggruppen vid efterföljande professionsträff. Östhammars kommuns specialpedagoggrupp har därmed god kunskap om elever med särskild begåvning. De arbetar i sin tur i nära dialog med lärarna och arbetslagen ute på skolorna. De samarbetar också med speciallärarna och träffar elever som antingen eventuellt kan vara i behov av något extra stöd eller extra stimulans i klassrummet. Specialpedagogerna och speciallärarna arbetar även med att observera elever i klassrumssituationer och vid behov under rastsituationer för att på så vis skaffa sig en bild av elevers stödbehov.

Specialpedagogerna ansvarar för att handleda lärare i att utveckla undervisningen för att möta specifika elever eller grupperns behov.

Förskola

I förskolan är det viktigt att barn med särskild begåvning får utrymme och tillfällen att leka intellektuellt, dvs. i lekar som utmanar hjärnan. Det kan handla om att tillsammans med pedagoger eller äldre barn få diskutera, filosofera, konstruera, bygga, klura på saker mm. Det är också extra viktigt med tillitsfulla relationer med pedagogerna på förskolan.

Specialpedagog för förskolan har satt ihop ett extra fortbildningsmaterial riktat till förskola med fokus på särskild begåvning och lek och stöd för hur man kan känna igen ett särbegåvat barn i förskoleåldern.

Sektor Bildning

Grundskola

Vad varje elev behöver för stöd eller anpassningar dokumenteras i Unikum och detta utvärderas av mentor, ibland med stöd av speciallärare eller specialpedagog, tillsammans med elev och vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet två gånger per läsår. De utvärderas och uppdateras också enligt rutin vid varje terminsavslut. I Unikum är alla lärare skyldiga att ta del av informationen om vad samtliga elever som de undervisar har för behov och anpassningar.

I februari 2022 var samtliga grundskolor representerade när doktorand Caroline Sims föreläste digitalt i en forskningscirkel utifrån hennes studier om särskild begåvning i praktik och forskning med fokus på undervisning.

Undervisningen ska utformas så den anpassas till de elever som finns i klassrummet. Särskilt i matematikämnet ska arbetssätten utvecklas så att det muntliga resonandet i klassrummet får större utrymme framkommer i Skolinspektionens granskning. Sektor Bildning har under perioden 2018 till och med 2022 haft en matematiksatsning i olika omfattning på flera grundskolor där lärare som undervisar i matematik fortbildats. Matematiksatsen gjordes tillsammans med matematikutvecklare och doktorander vid Stockholms universitet och fokus var inte särbegåvade elever utan att öka alla elevers lärande och kunnande i matematik. Men i utvärderingar anger lärare att de sett att undervisningen utvecklats och att deras elever presterat bättre i matematik när det gäller att resonera och ”prata” matte. Lärare återkopplar också att de fått ett annat synsätt och kunskap om vad som är viktigt för att eleverna ska utveckla sitt matematiska tänkande på bästa sätt. Bland annat att elever ska ges möjlighet att föra diskussioner och att lyfta fram olika strategier för att lösa olika uppgifter.

Gymnasiet

Själva gymnasiet i sig är en slags differentiering där de mer högpresterande eleverna har möjlighet, och oftast väljer högskoleförberedande program med en högre del av teoretiska ämnen som går i en högre hastighet och till en högre nivå. Inom de olika programmen kan eleven välja ett brett utbud av specialiseringskurser och även få ett utökad program där eleven läser fler kurser än som är nödvändigt för en examen (dvs mer än 2500p). Vår gymnasieskola samverkar med företag, universitet och högskola. De har även gjort individuella lösningar för elever som ligger på en väldigt hög nivå i samarbete med universitet och högskola (exempelvis miljöpraktik och gymnasiearbeten). På yrkesprogrammen läser man till grundläggande högskolebehörighet (fr o m HT2023). Praktiken (APL) som ingår i alla yrkesprogram kan delvis förläggas utomlands, för att ytterligare ge möjlighet till elever som är i behov av mer utmaningar. På yrkesprogrammet El- och energi är vår gymnasieskola en ETG-certifierad skola som erbjuder elever att läsa mer fördjupning än vad examen kräver och på så sätt klarar yrkesprovet redan under gymnasietiden.

Gällande särbegåvade elever är goda överlämningar från åk 9 inför skolstart på gymnasiet viktigt. Det är inte helt ovanligt att dessa elever har haft en svår skolgång då de känner sig udda jämfört med sina klasskamrater. Då är det viktigt att medvetandegöra personal på gymnasiet att en elev som uppvisar svårigheter kan även röra sig om en elev med särbegåvning. Har det här inte uppdagats tidigare så kommer undervisande lärare att ta upp

Sektor Bildning

eleven på klasskonferens och på EVI, En Väg In, – där skolläring och elevhälsa diskuterar kartläggning och därefter individuella lösningar.

Fortsatt arbete

De olika professionerna i skolornas elevhälsoteam träffas en gång i månaden för att utbyta erfarenheter, samverka i kommunövergripande frågor och arbeta med professionsspecifika frågor, ibland på uppdrag av Sektor Bildnings ledningsgrupp (CLG). I specialpedagogernas professionsgrupp och även i skolpsykologernas implementerades vägledningen under våren 2023. [Vägledning särskild begåvning \(osthammar.se\)](https://osthammar.se)

Under höstterminen 2023 informeras personalen på kommunens samtliga skolor och förskolor om högpresterande elever och elever med särskild begåvning samt om vägledningen och de inte gjort det tidigare och om det stödmaterial som finns från Skolverket. Sektor Bildnings elevhälsosamordnare lyfter också frågan med samtliga professionsgrupper under läsår 23/24 för att aktualisera den.

Sektor Bildning kommer med rektorsgruppen lyfta frågan om hur vi kan fortsätta arbeta med lärarna när det gäller att utmana elever som lätt når målen kontra att stötta de som kämpar för att nå ett godkänt betyg.

Sektor Bildning

Bilaga 1

Barn och elever med särskild begåvning

Vägledning för personal inom förskola, pedagogisk omsorg, grundskola och gymnasieskola i Östhammars kommun

Sektor Bildning

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Styrdokument.....	3
Vad är särskild begåvning?	3
Syfte.....	4
Den pedagogiska miljön	4
Identifiera barn och elever med särskild begåvning	4
Pedagogiska och organisatoriska anpassningar	5
Övergångar	5
Samarbete med vårdnadshavare	5
Referenser	5

Bakgrund

Fem procent av alla barn räknas som särskilt begåvade. I genomsnitt innebär det en elev i varje klass. Särskilt begåvade personer mår bra av att få stora utmaningar utifrån sina styrkor och få diskutera på sin nivå. De behöver mötas utifrån sina förutsättningar och behov.

Stor andel personer med särskild begåvning upplever att de inte får stöd och förståelse från sin omgivning under sin skoltid. Det kan vara svårt att upptäcka att ett barn eller en elev har särskild begåvning, eftersom det händer att de underpresterar i förskola och skola. Ofta sker det för att barnet/eleven vill passa in eller för att de har tappat lusten att lära. Studier pekar också på ett samband mellan elever med problematisk skolfrånvaro och särskild begåvning.

Särskilt begåvade barn och elever faller ofta mellan stolarna i dagens skola. Det behövs ett kontinuerligt arbete med att höja kompetensen och utveckla hur skolan organiserar sig och arbetar. Detta arbete behöver göras systematiskt och utvärderas regelbundet.

Skolverket släppte 2015 ett omfattande stödmaterial om särskilt begåvade elever. Föräldranätverk hävdar att det fortfarande finns stor okunskap om särskild begåvning i förskolor och skolor. Det är även något som har framkommit från vårdnadshavare till barn med särskild begåvning i Östhammars kommun. Mot bakgrund av ovanstående har denna vägledning kring särskild begåvning tagits fram.

Styrdokument

I Skollagen (SFS 2010:800) framkommer att alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Elever som lätt uppfyller de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Vad är särskild begåvning?

Definitionen av särskild begåvning varierar mellan olika forskare och sakkunniga. Därför finns det ingen entydig och precis definition av begreppet. Särskild begåvning är inte en diagnos, och komplexiteten gör att det kan vara svårt att upptäcka och förstå genom test och bedömningar (Sims, 2021). Det är även möjligt att ett barn kan ha en funktionsnedsättning av något slag och samtidigt var särskilt begåvad. Det förekommer även att särskilt begåvade individer tillskrivs andra diagnoser då omgivningen saknar kunskap om deras beteendemönster, svårigheter och behov.

Det är viktigt att skilja mellan begåvning, förmåga och prestation. Om vi likställer begreppet prestation med begåvning och förmåga finns risken att vi gör tolkningar utifrån det som eleven faktiskt visar upp. Högpresterande elever är de som uppvisar goda studieresultat. Cirka 15–20 procent av populationen utgörs av högpresterande. Alla högpresterande är dock inte särskilt begåvade, och alla särskilt begåvade är inte högpresterande. (Reis & McCoach, 2000; Siegle & McCoach, 2001).

Många särskilt begåvade elever försöker utveckla strategier för att passa in bland sina kamrater i skolan, vilket kan innebära att dämpa egna förmågor. Att känna sig annorlunda och behandlas som så kan leda till ett utanförskap som kan vara i många år, vilket innebär påfrestningar som bidrar till psykisk ohälsa. Detta är särskilt problematiskt och allvarligt när lärare och andra vuxna i den pedagogiska miljön bidrar till utanförskapet med sitt bemötande av särskilt begåvade barn och elever. (Rodriguez Milovic 2021) Därför är det viktigt att kunskap om elevgruppen och stödet som ges inte enbart har fokus på förmågor, potential och prestationer. Stöd i att hantera sociala svårigheter är minst lika viktigt.

Syfte

Syftet med vägledningen är att stödja pedagoger, skolledare, elevhälsa och övrig personal att upptäcka barn och elever med särskild begåvning samt att anpassa för att tillgodose behoven.

Den pedagogiska miljön

Identifiera barn och elever med särskild begåvning

Inom alla skolformer finns barn och elever med särskild begåvning som tar sig uttryck inom olika kunskapsområden och som har olika personligheter och egenskaper. Några av dessa barn och elever kommer att vara högrepresterande och trivas bra i förskola och skola medan andra inte kommer till sin rätt och utvecklar ett illabefinnande som följd. Att individer som tillhör gruppen kan skilja sig mycket åt ställer krav på pedagogens iakttagningsförmåga i den vardagliga verksamheten. Av betydelse är att vi har ett nyfiket och öppet förhållningsätt och inte låser oss fast vid enstaka förklaringsmodeller.

Särskild begåvning kan finnas hos elever som ifrågasätter undervisningen och som sätter sig emot. Den kan också finnas hos tysta elever som är följsamma och gör det som förväntas, med risken att de känner en stegrande frustration som döljs för omgivningen (Rehn Bergander, 2018). Det är inte heller ovanligt att man förväxlar särskild begåvning med vanliga symtom på ADHD (Webb m.fl. 2004. Refererad i Persson, 2014). Rehn Bergander belyser att det hos barn och elever med särskild begåvning kan finnas en bred variation av förmågor. Hon menar att den särskilda begåvningen kan vara väldigt framträdande inom ett specifikt kunskapsområde medan andra förmågor hos barnet/eleven ligger åldersadekvat eller till och med under en åldersadekvat nivå. Det här kan leda till att omgivningen får svårt att hitta rätt kravnivå och får svårt att balansera mellan att utmana och ge stöd.

I skolverkets stödmaterial för elever med särskild begåvning beskrivs att eleverna ofta har svårigheter med att möta utmaningar som kräver uthållighet och studieteknik, eftersom de sällan blivit utmanade på tillräckligt hög nivå tidigare i sin skolgång. Allt som oftast saknas studieteknik och studiestrategier.

Flickor med särskild begåvning är oftast ännu svårare att upptäcka i förskola och skola, möjligtvis för att de oftare, trots understimulering, i högre grad accepterar skolans ramar (Mona Liljedahl 2017, 2018).

Pedagogiska och organisatoriska anpassningar

På samtliga förskolor och skolor i kommunen finns etablerade rutiner för arbetsgången kring barn och elever som behöver särskild ledning och stimulans, anpassningar eller särskilt stöd. Samma rutiner ska även följas när det gäller barn och elever med särskild begåvning.

Nedan följer en kort sammanfattning av vad som är viktigt att ta hänsyn till i det pedagogiska arbetet kring barn och elever med särskild begåvning. Lilljedahl (2017, 2018) beskriver att pedagoger behöver se, uppmuntra och stimulera särskilt begåvade barn och elevers förmågor samt hjälpa dem att bygga upp en tillit till det egna lärandet. Pedagogerna behöver aktivt jobba för att undvika understimulans och utanförskap hos barn och elever med särskild begåvning. Strategier som rekommenderas internationellt gällande arbete med särskilt begåvade barn och elever är pedagogiskt ABC.

Acceleration: betyder att gå snabbare fram i sin inläring. Inget MAS (mer-av-samma) eller för många uppgifter (Eyre & Lowe, 2002).

Berikning: handlar om att få tillgång till mer avancerat material i kombination med att de tillsammans med pedagogerna eller äldre barn och elever får utveckla sina tankar, idéer, reflektera och diskutera för att uppgifterna ska kännas meningsfulla och "på riktigt".

Coaching: innebär att barnen och eleverna behöver pedagoger som ser, förstår och anpassar för barnet. Pedagogerna behöver ge barnet ledning och omtanke för att barnet ska våga utveckla sin begåvning.

Övergångar

För att kontinuerligt kunna ge barn och elever med särskild begåvning den ledning och stimulans de behöver, ska det finnas goda rutiner vid övergångar inom och mellan skolor och skolformer.

I Skolverkets stödmaterial för övergångar inom och mellan skolor och skolformer beskrivs att "syftet med dokumentationen vid övergångar inom och mellan skolor och skolformer är att ge mottagande skola tillräcklig och relevant information för att säkerställa att det sker en progression i varje barns och elevs utveckling och lärande."

Samarbete med vårdnadshavare

Samarbetet med vårdnadshavare är en av hörnstenarna i arbetet för att möta barnets eller elevens behov och intressen. En bra start i arbetet är att bjuda in vårdnadshavare till ett inledande samtal kring barnets förmågor. Ofta har de redan tidigt funderat över sitt barns förmågor och ibland redan innan skolan har uppmärksammat detta (Kreger Silverman, 2016).

Referenser

Eyre, D. (2002). "Introduction: Effective schooling for the gifted and talented". I Eyre, D. & Lowe, H. (Eds.). (2002). *Curriculum Provision for the gifted and Talented in the secondary school*. David Fulton Publishers. (Skolporten 19:2014.)

Kreger Silverman, L. (2016). *Särskilt begåvade barn*. Stockholm: Natur & Kultur.

Liljedahl, M. (2018) *Särskilt begåvade barn. Förskolans utmaning och möjlighet*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Liljedahl, M. (2017) *Särskilt begåvade elever. Pedagogens utmaning och möjlighet*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Persson, Roland (2014): Särbegåvning: Ett differentierat fenomen med sociala konsekvenser. *Socialmedicinsk tidskrift*, 91(2), 129–139.

Rehn, B.P. (2018). *Särskilt begåvade elever – en dold resurs*. Specialpedagog SPSM (Hjärnpodden)

Reis, S. M. & McCoach, D. B. (2000). The underachievement of gifted students: What do we know and where do we go? *Gifted Child Quarterly*, 44, 152–170.

Rodriguez Milovic, P. (2021). Förutsättningar för ett gott bemötande och en bättre lärmiljö. C, Sims (Red.), *Särskild begåvning i praktik och forskning* (1 uppl., ss. 25–40). Lund: Studentlitteratur

Siegle, D. & McCoach, D. B. (2001). Promoting a positive achievement attitude with gifted and talented students. *The social and emotional development of gifted children: What do we know?* Waco, TX: Prufrock Press.

Sims, C. (2021). Begreppet särskild begåvning. C, Sims (Red.), *Särskild begåvning i praktik och forskning* (1 uppl., ss. 25–40). Lund: Studentlitteratur.

SFS 2010:800. Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Skolverkets material om Övergångar inom och mellan skolor och skolformer. Hämtat 2022-11-02 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/overgangar-inom-och-mellan-skolor-och-skolformer>

Skolverkets stödmaterial för särskilt begåvade elever. Hämtat 2022-11-02 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sarskilt-begavade-elever>

Barn och elever med särskild begåvning

Vägledning för personal inom förskola, pedagogisk omsorg, grundskola och gymnasieskola i Östhammars kommun

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Styrdokument.....	3
Vad är särskild begåvning?.....	3
Syfte.....	4
Den pedagogiska miljön	4
Identifiera barn och elever med särskild begåvning	4
Pedagogiska och organisatoriska anpassningar	5
Övergångar	5
Samarbete med vårdnadshavare	5
Referenser	5

Bakgrund

Fem procent av alla barn räknas som särskilt begåvade. I genomsnitt innebär det en elev i varje klass. Särskilt begåvade personer mår bra av att få stora utmaningar utifrån sina styrkor och få diskutera på sin nivå. De behöver mötas utifrån sina förutsättningar och behov.

Stor andel personer med särskild begåvning upplever att de inte får stöd och förståelse från sin omgivning under sin skoltid. Det kan vara svårt att upptäcka att ett barn eller en elev har särskild begåvning, eftersom det händer att de underpresterar i förskola och skola. Ofta sker det för att barnet/eleven vill passa in eller för att de har tappat lusten att lära. Studier pekar också på ett samband mellan elever med problematisk skolfrånvaro och särskild begåvning.

Särskilt begåvade barn och elever faller ofta mellan stolarna i dagens skola. Det behövs ett kontinuerligt arbete med att höja kompetensen och utveckla hur skolan organiserar sig och arbetar. Detta arbete behöver göras systematiskt och utvärderas regelbundet.

Skolverket släppte 2015 ett omfattande stödmaterial om särskilt begåvade elever. Föräldranätverk hävdar att det fortfarande finns stor okunskap om särskild begåvning i förskolor och skolor. Det är även något som har framkommit från vårdnadshavare till barn med särskild begåvning i Östhammars kommun. Mot bakgrund av ovanstående har denna vägledning kring särskild begåvning tagits fram.

Styrdokument

I Skollagen (SFS 2010:800) framkommer att alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Elever som lätt uppfyller de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Vad är särskild begåvning?

Definitionen av särskild begåvning varierar mellan olika forskare och sakkunniga. Därför finns det ingen entydig och precis definition av begreppet. Särskild begåvning är inte en diagnos, och komplexiteten gör att det kan vara svårt att upptäcka och förstå genom test och bedömningar (Sims, 2021). Det är även möjligt att ett barn kan ha en funktionsnedsättning av något slag och samtidigt var särskilt begåvad. Det förekommer även att särskilt begåvade individer tillskrivs andra diagnoser då omgivningen saknar kunskap om deras beteendemönster, svårigheter och behov.

Det är viktigt att skilja mellan begåvning, förmåga och prestation. Om vi likställer begreppet prestation med begåvning och förmåga finns risken att vi gör tolkningar utifrån det som eleven faktiskt visar upp. Högpresterande elever är de som uppvisar goda studieresultat. Cirka 15–20 procent av populationen utgörs av högpresterande. Alla högpresterande är dock inte särskilt begåvade, och alla särskilt begåvade är inte högpresterande. (Reis & McCoach, 2000; Siegle & McCoach, 2001).

Många särskilt begåvade elever försöker utveckla strategier för att passa in bland sina kamrater i skolan, vilket kan innebära att dämpa egna förmågor. Att känna sig annorlunda och behandlas som så kan leda till ett utanförskap som kan vara i många år, vilket innebär påfrestningar som bidrar till psykisk ohälsa. Detta är särskilt problematiskt och allvarligt när lärare och andra vuxna i den pedagogiska miljön bidrar till utanförskapet med sitt bemötande av särskilt begåvade barn och elever. (Rodriguez Milovic 2021) Därför är det viktigt att kunskap om elevgruppen och stödet som ges inte enbart har fokus på förmågor, potential och prestationer. Stöd i att hantera sociala svårigheter är minst lika viktigt.

Syfte

Syftet med vägledningen är att stödja pedagoger, skolledare, elevhälsa och övrig personal att upptäcka barn och elever med särskild begåvning samt att anpassa för att tillgodose behoven.

Den pedagogiska miljön

Identifiera barn och elever med särskild begåvning

Inom alla skolformer finns barn och elever med särskild begåvning som tar sig uttryck inom olika kunskapsområden och som har olika personligheter och egenskaper. Några av dessa barn och elever kommer att vara högpresterande och trivas bra i förskola och skola medan andra inte kommer till sin rätt och utvecklar ett illabefinnande som följd. Att individer som tillhör gruppen kan skilja sig mycket åt ställer krav på pedagogens iakttagningsförmåga i den vardagliga verksamheten. Av betydelse är att vi har ett nyfikenhet och öppet förhållningsätt och inte låser oss fast vid enstaka förklaringsmodeller.

Särskild begåvning kan finnas hos elever som ifrågasätter undervisningen och som sätter sig emot. Den kan också finnas hos tysta elever som är följsamma och gör det som förväntas, med risken att de känner en stegrande frustration som döljs för omgivningen (Rehn Bergander, 2018). Det är inte heller ovanligt att man förväxlar särskild begåvning med vanliga symtom på ADHD (Webb m.fl. 2004. Refererad i Persson, 2014). Rehn Bergander belyser att det hos barn och elever med särskild begåvning kan finnas en bred variation av förmågor. Hon menar att den särskilda begåvningen kan vara väldigt framträdande inom ett specifikt kunskapsområde medan andra förmågor hos barnet/eleven ligger åldersadekvat eller till och med under en åldersadekvat nivå. Det här kan leda till att omgivningen får svårt att hitta rätt kravnivå och får svårt att balansera mellan att utmana och ge stöd.

I skolverkets stödmaterial för elever med särskild begåvning beskrivs att eleverna ofta har svårigheter med att möta utmaningar som kräver uthållighet och studieteknik, eftersom de sällan blivit utmanade på tillräckligt hög nivå tidigare i sin skolgång. Allt som oftast saknas studieteknik och studiestrategier.

Flickor med särskild begåvning är oftast ännu svårare att upptäcka i förskola och skola, möjligtvis för att de oftare, trots understimulering, i högre grad accepterar skolans ramar (Mona Liljedahl 2017, 2018).

Pedagogiska och organisatoriska anpassningar

På samtliga förskolor och skolor i kommunen finns etablerade rutiner för arbetsgången kring barn och elever som behöver särskild ledning och stimulans, anpassningar eller särskilt stöd. Samma rutiner ska även följas när det gäller barn och elever med särskild begåvning.

Nedan följer en kort sammanfattning av vad som är viktigt att ta hänsyn till i det pedagogiska arbetet kring barn och elever med särskild begåvning. Liljedahl (2017, 2018) beskriver att pedagoger behöver se, uppmuntra och stimulera särskilt begåvade barn och elevers förmågor samt hjälpa dem att bygga upp en tillit till det egna lärandet. Pedagogerna behöver aktivt jobba för att undvika understimulans och utanförskap hos barn och elever med särskild begåvning. Strategier som rekommenderas internationellt gällande arbete med särskilt begåvade barn och elever är pedagogiskt ABC.

Acceleration: betyder att gå snabbare fram i sin inläring. Inget MAS (mer-av-samma) eller för många uppgifter (Eyre & Lowe, 2002).

Berikning: handlar om att få tillgång till mer avancerat material i kombination med att de tillsammans med pedagogerna eller äldre barn och elever får utveckla sina tankar, idéer, reflektera och diskutera för att uppgifterna ska kännas meningsfulla och "på riktigt".

Coachning: innebär att barnen och eleverna behöver pedagoger som ser, förstår och anpassar för barnet. Pedagogerna behöver ge barnet ledning och omtanke för att barnet ska våga utveckla sin begåvning.

Övergångar

För att kontinuerligt kunna ge barn och elever med särskild begåvning den ledning och stimulans de behöver, ska det finnas goda rutiner vid övergångar inom och mellan skolor och skolformer.

I Skolverkets stödmaterial för övergångar inom och mellan skolor och skolformer beskrivs att "syftet med dokumentationen vid övergångar inom och mellan skolor och skolformer är att ge mottagande skola tillräcklig och relevant information för att säkerställa att det sker en progression i varje barns och elevs utveckling och lärande."

Samarbete med vårdnadshavare

Samarbetet med vårdnadshavare är en av hörnstenarna i arbetet för att möta barnets eller elevens behov och intressen. En bra start i arbetet är att bjuda in vårdnadshavare till ett inledande samtal kring barnets förmågor. Ofta har de redan tidigt funderat över sitt barns förmågor och ibland redan innan skolan har uppmärksammat detta (Kreger Silverman, 2016).

Referenser

Eyre, D. (2002). "Introduction: Effective schooling for the gifted and talented". I Eyre, D. & Lowe, H. (Eds.). (2002). *Curriculum Provision for the gifted and Talented in the secondary school*. David Fulton Publishers. (Skolporten 19:2014.)

Kreger Silverman, L. (2016). *Särskilt begåvade barn*. Stockholm: Natur & Kultur.

Liljedahl, M. (2018) *Särskilt begåvade barn. Förskolans utmaning och möjlighet*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Liljedahl, M. (2017) *Särskilt begåvade elever. Pedagogens utmaning och möjlighet*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Persson, Roland (2014): Särbegåvning: Ett differentierat fenomen med sociala konsekvenser. *Socialmedicinsk tidskrift*, 91(2), 129–139.

Rehn, B.P. (2018). *Särskilt begåvade elever – en dold resurs*. Specialpedagog SPSM (Hjärnpodden)

Reis, S. M. & McCoach, D. B. (2000). The underachievement of gifted students: What do we know and where do we go? *Gifted Child Quarterly*, 44, 152–170.

Rodriguez Milovic, P. (2021). Förutsättningar för ett gott bemötande och en bättre lärmiljö. C, Sims (Red.), *Särskild begåvning i praktik och forskning* (1 uppl., ss. 25–40). Lund: Studentlitteratur

Siegle, D. & McCoach, D. B. (2001). Promoting a positive achievement attitude with gifted and talented students. The social and emotional development of gifted children: What do we know? Waco, TX: Prufrock Press.

Sims, C. (2021). Begreppet särskild begåvning. C, Sims (Red.), *Särskild begåvning i praktik och forskning* (1 uppl., ss. 25–40). Lund: Studentlitteratur.

SFS 2010:800. Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Skolverkets material om Övergångar inom och mellan skolor och skolformer. Hämtat 2022-11-02 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/overgangar-inom-och-mellan-skolor-och-skolformer>

Skolverkets stödmaterial för särskilt begåvade elever. Hämtat 2022-11-02 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sarskilt-begavade-elever>